

KULTÚRA

ROČNÍK XXII. – č. 12

DVOJTÝŽDENNÍK ZÁVISLÝ OD ETIKY

12. JÚNA 2019

Vydáva FACTUM BONUM, s. r. o. • Šéfredaktor TEODOR KRIŽKA • Redakcia: Sološnická 41, 841 04 Bratislava • mobil: 0911 286 452 • e-mail: kultura@orangemail.sk • Cena 1,60 €

Názov tejto úvahy môže vyvolať otázku, prečo by mala byť výmena generácií drámou dobra. Naozaj nemusí byť drámou. Z prirodzenosti vekových odlišností vyplývajú aj predpoklady pre vzájomné dopĺňanie sa. Sú tu zistenia z gerontopsychológie. Napríklad, že starší ľudia spriemerujú tak svoju radosť na polovicu ako aj smútok. Mladí ľudia vitálne prežívajú radosť, ale potom aj smútok absolutizujú. Starší ľudia môžu mladším poskytnúť oporu pri rozličných strachoch. Zažitú zlé udalosť, ak boli dávno, pôsobia na starších ľudí kladne, v zmysle: vydržal som to. Seniori môžu z tejto optiky pomôcť

Výmena generácií ako dráma dobra

mladším nieť ich straty. Alebo známa metafora, priahaj mladého koňa so starým, aby sa naučil ťahať... Starší ľudia považujú prácu sice za hodnotu a podávajú výkon, ale neabsolutizujú prácu. Rozlišujú aj iné hodnoty. Mladí ľudia môžu byť prácou absorbovaní a zanedbať napríklad rodinu. Starší kolega im môže

STANISLAV HVOZDÍK

pomôcť zorientovať sa. Zaujať k práci zrelší postoj. Možno aj preto dnešní zamestnávateľia nechcú starších ľudí zamestnávať.

Súčasná kultúra kapitalizmu nepôsobí konsenzuálne. Starší človek už skutočnosť nechce ohýbať tak, ako sa komu zachce, ale iba tak ako jej prirodzená podoba dovoľuje. Môžu tak mladším ukázať, ako zaujať k udalostiam postoje. A tak sa generácie môžu dopĺňať. Ale predpokladá to zdravé idey v spoločnosti. Aby sa dobro staršej generácie nepostavilo proti dobrám mladšej generácie, potom pomedzi ne ide zlo. Napríklad tým, že sa poprú vekové obdobia. Sexuálna revolúcia popiera vek a jeho vekové obdobia s ich hodnotami. Výmena generácií môže byť potom drámou.

(Pokračovanie na 4. strane)

Kresba: Adalbert Kárpáty

Kto tvorí dejiny? Takúto otázku si treba klásť každodenne. Dnes nie menej ako v minulosti. Minulosť existuje v nás už iba ako interpretácia. Interpretácia má dva zdroje: Slúžiť či poslúhovať momentálnemu konceptu spoločnosti, dominujúcej paradigme, alebo pokúšať sa o autonómny pohľad na minulé udalosti. O väčšie približovanie sa k skutočnosti.

Samozrejme, križovatiek či rozbočiek v prístupe ku všetkému, teda aj k dejinám, je viac. My sa však za ostatných sto rokov stretávame práve s týmto problémom. Tvorcovia nových svetových poriadkov, dediči

Zlom

TEODOR KRÍŽKA

Francúzskej revolúcie, totiž experimentujú s ľudstvom. Ukazuje sa, že problémom pre nich nie je Budha, Mohamed, akýkoľvek mudrc. Problémom je Kristus a Katolícka cirkev, telo Kristovo. Dajú sa prikryť dejiny čímkoľvek, no vždy spod zásterky bude vyťrčať práve toto - nenávisť ku Kristovi. Kristus neprišiel zrušiť Mojžiša, ale ho naplniť. A dejiny vyzerajú ako reťaz pokusov odbočiť od Kristovho naplnenia. Dejiny akoby boli pokusom vrátiť sa k zlatému teľaťu v nepriateľnosti Mojžiša. Skutočný Kristus prekáža, pretože sa nijako nedá zneužiť na nijaké ľudské predstavy o šťastí, neraz limitované utilitárnymi potrebami.

Zažívame nástup tzv. progresívneho Slovenska z dielne ESETu. Je to reštart antikristovskej predstavy o národe a ľudskej spoločnosti, u nás známej od masarykovského hesla Pryč od Ríma! Je to však všetko iba odnož ideového pozadia Francúzskej revolúcie. Ide iba o ďalší pokus rozvrátiť pomocou neskúsenej generácie tradičné hodnoty, nijako nie vzdialený od všetkých doterajších pokusov, ako sme ich zažívali my alebo predchádzajúce generácie.

Nedávno som náhodou zbadal v sociálnych sieťach, že moje básne zdieľa s pekným komentárom pán s mediálne známym priezviskom. Jeho prítomnosť v sociálnych sieťach je v znamení vernosti Kristovi a Cirkvi. No jeho príbuzná, možno dokonca dcéra, stojí na čele iniciatívy Za slušné Slovensko! A slušné Slovensko žiada odvolať ministerku kultúry za to, že nepovažuje za štátny záujem podporovať rozvratnú činnosť LGBTI.

Skrátka, každých dvadsať-dvadsaťpäť rokov sa obnovuje pokus o rozklad národa a lakmusovým papierokom je opäť vzťah ku Kristovi.

Svätého Jána, evanjelistu, charakterizuje presnosť v jeho evanjeliových výpovediach. Tak je tomu aj v rozpravách o stretnutiach so vzkrieseným Pánom.

V každom opätovnom stretnutí zmŕtvychvstalého Ježiša Krista, ktoré popisuje, možno spoznať istý zmysel a cieľ. Všetko je dajakým spôsobom znakom, obrazom. Aký zmysel nájdeme v jeho rozprave, ktorá začína konkrétnym oznamom: „Ježiš sa znova zjavil učeníkom pri Tiberiatskom jazere“ (Jn 21,1). Tí učeníci boli viacerí Ježišovi apoštolí: Šimon Peter, Tomáš, ten „neveriaci“, Natánael, Ján a jeho brat Jakub a ešte iní dvaja... (porov. Jn 21,1-14). Boli to predstaviteľia prvej Ježišovej Cirkvi. Prvej „únie“ a prvej línie...

Premyslime teda udalosť uvedeného radostného posolstva celkom priamo ako stretnutie zmŕtvychvstalého Ježiša so svojou Cirkvou! Takým stretnutím sú v jadre viaceré zjavenia Zmŕtvychvstalého – všetky, v ktorých sa Majster dáva spoznať svojim učeníkom.

Dnes – zdá sa mi – stojí Cirkev celkom jasne v popredí ako adresát toho, čo Kristus, vzkriesený, hovorí a koná. Čo jej chce povedať? Kým chce byť pre ňu? Čo by chcel pre ňu urobiť? K tomu aspoň niekoľko myšlienok.

Spoznajme najprv: Pán Ježiš, zmŕtvychvstalý, zhromažďuje, nanovo zhromažďuje svoju Cirkev. Cirkev sa v skutku stáva „spoločenstvom veriacich okolo zmŕtvychvstalého Pána“ – takto ju pomenoval aj Druhý vatikánsky koncil.

Ježiš z Nazaretu zhromažďoval svojich najbližších už predtým, počas svojho trojročného účinkovania. Cirkev mal v pláne od počiatku. Založil ju nie v istom presnom okamihu, nie istým jednotlivým, presne určeným činom, lež v celom priebehu svojho života a účinkovania na zemi a mnohými i mnohorakými činmi. Vierouka dnes rozpráva o „postupnom“ vzniku Kristovej Cirkvi, i keď isté Ježišove činy pri jej budovaní majú základnejší, prvoradejší význam ako iné. On, Pán, myslí na budúcnosť, na svoju Cirkev, keď povoláva k sebe istých mužov, svojich Dvanástich. Keď jedného z nich vyznačuje a pomenúva „skalou“, základom budúceho spoločenstva. Zhromažďuje Cirkev, jej ľud, už pri Reči na hore (porov. Mt 5,1-12), kde pre vznikajúce spoločenstvo ustanovuje zásady novej spravodlivosti, dokonalosti, svätosti. Pri zázračnom rozmnožení chlebov a rýb (porov. Mt 14,13-21) Ježiš vyviedol svoj ľud na púšť, ako nový Mojžiš, a tam ho nasýtil. Počas slávenia poslednej večere a konečne na kríži Pán akoby napájal Cirkev na prameň svojej milosrdnej lásky a na lásku Boha Otca – na prameň večne živý, nevyčerpatelný.

Lenže potom, v temných hodinách utrpenia a smrti, jeho spoločenstvo, ktoré budoval, zažilo otras. Akoby všetko, čo urobil, umrelo s ním na kríži a bolo pochované do hrobu. Preto teraz, zmŕtvychvstalý Ježiš Kristus, živý a oslávený, ako víťaz nad smrťou a nad ľudskou zlobou zhromažďuje poznove svoje spoločenstvo. Ako? Tým, že nanovo prebúdzá vieru v seba. Kristova Cirkev má teraz povstať na novej viere, na nechvejnej viere v Zmŕtvychvstalého a Osláveného.

Myslím, že z uvedeného možno smelo vyvodit' tento dôsledok: Kto verí v Ježiša Krista, nášho Pána, bude veriť aj v jeho Cirkev. Nikdy nestratíme vieru a dôveru v Cirkev, zakaľ budeme vierou blízki Jemu, Ježišovi Kristovi!

V jeho slove, v Evanjeliách, nájdeme vždy dôvody uchovať si vieru v Cirkev, akokoľvek bolestne by sme zažívali jej

Zázračný rybolov

krechot' a ľudskú slabosť. Myslím, že až potom, keď sa v nás zatemní viera v Ježiša Krista – ukrižovaného a zmŕtvychvstalého, osláveného, živého, víťazného, zažije otras aj naša viera v Cirkev.

Celý prúd kresťanskej tradície rozumie pod obrazom siete Cirkve. Ježiš sám v jednom podobenstve povedal: „Božie kráľovstvo je podobné sieti, hodenej do mora“ (Mt 13,47). Zázračný rybolov učeníkov je predobrazom úspechu Cirkvi vo svete, skutočného úspechu. Kedy príde ten úspech? Keby bol Peter a jeho spoločníci pracovali len podľa vlastných myšlienok..., a len vlastnými silami, spoliehali sa len na seba, ich sieť by ostala určite navždy prázdna! Neboli by vtedy chytili žiadnu rybu. „Idem loviť ryby“, ale celú noc nič nechytli (porov. Jn 21,3). Aká bezmocnosť, bezpradnosť, osamelosť. Čo robiť?

Sieť Cirkvi – aj dnes – sa viac naplní, Cirkev zachytí o to viac vo svete, čím viac sa bude verne pridŕžať Ježiša, jej Pána a jej jediného Učiteľa. Chcel by som uvedenú skúsenosť aplikovať myšlienkou, ktorú bolo v ostatných mesiacoch častejšie počuť, aspoň od niektorých významných mužov Cirkvi. Kládli si otázku: Čo nás ovláda a vedie pri našich vyjadreniach na rozličných zhromaždeniach? Schádzame sa vo veci Ježiša Krista, nášho Pána!?

Ale potom ako keby sme na neho zabudli. Správame sa ako keby Cirkev

bola našou vlastnou vecou. Vidíme iba seba, naše myšlienky, naše záujmy, naše ľudské istoty... Ktosi preto radí: Začnime všetky naše zhromaždenia modlitbou, čítaním a rozjímaním Evanjelia; dlhým čítaním a hlbokým rozjímaním! Ak treba, celodennou duchovnou obnovou. Potom nájdeme lepšie, kresťanskejšie riešenia i odpovede na naše otázky. Potom ľahšie prekonáme spory. Tie spory v dnešnej Cirkvi! Niektoré nápady hraničia priam s „akrobatickými kúskami“, ktoré otvorene popierajú Evanjeliá, tradíciu i učenie Cirkvi... Vari z nevedomosti a možno prehnaného sebavedomia, dôležitosti, ľudských istôt... Vyjasníme, premôžeme ich tým ľahšie, čím viac sa všetci budeme vracat' k Ježišovi Kristovi, jeho Evanjeliu, jeho životu, jeho zásadám.

„Zázračný rybolov“ iba na Ježišov pokyn skončil bohatým úlovkom. Evanjelist Ján, opäť prejavuje svoju dôslednosť, hovorí o presnom počte: 153 rýb vytiahol Peter na breh (Jn 21,11). Z konkrétneho čísla môžeme vyvodit': Apoštolí mali nielen veľkú radosť, nezostali iba udivení zo zázračného rybolovu. Presne spočítali ryby, ktoré na Pánov pokyn z pravej strany lode chytili (ktovie, či ich nezrátal práve apoštol Ján). A nakoniec Ježiš sám pripravil učeníkom na rozloženej pahrebe ryby a chlieb. Pri hostine všetci spoznali, kto je ich hosťiteľ. „To sa Ježiš už tretí raz

po svojom vzkriesení zjavil učeníkom“ (Jn 21,14).

Ale celé dianie sa im zdalo záhadné, nepochopiteľné, že sa nezmohli na otvorený rozhovor s Ježišom. On sám však berie do rúk chlieb a ryby a podáva svojim učeníkom. Obraz v istom zmysle mystický a dojmavý: Ježiš živí svoju Cirkev!!! Ona teraz vie, že všetko, čo jej dáva, patrí jemu. Stačí sa nechať obdarovať. Sama, ponechaná na seba, by prvotná Cirkev vtedy ostala na brehu jazera hladnou a s prázdnyimi rukami. Lebo Ježiš nepostavil svoju Cirkev na svetskej múdrosti a ľudskej chytrosti, ani na moci a útlaku..., ani na úcte a sláve. Naopak, dal jej do znaku kríž, znak pohopršenia a potupy...

On rozdáva aj dnes svoj pokrm. Zásoby sa nevyčerпали. Cirkev nebude nikdy na konci, pokiaľ ju Ježiš, jej Pán, bude živiť; zakaľ sa ona sama necha ním obdarovať. Ani my, veriaci, nebudeme nikdy na konci, keď sa ním necháme obdarovať, posilňovať a posväcovať: jeho slovom, jeho eucharistickým telom, jeho sviatostnými milosťami.

Vyhľadávajme Pána čo najčastejšie. Ježiša Krista určite spoznáme i my, teraz, v dnešnej Cirkvi. V Cirkvi ako spoločenstve veriacich okolo Zmŕtvychvstalého Pána. Cirkvi žijúcej z darov Zmŕtvychvstalého. K nej sa s dôverou a nádejou oplatí priznávať aj dnes.

Mons. RUDOLF MASLÁK

Prosba k priaznivcom Kultúry

Najľahšia forma podpory nášho časopisu je predplatné,
z ktorého príjem je predsa len o málo väčší
ako zo stánkového predaja.

Predplatiť Kultúru si môžete jednoducho
na e-maile: Ganisinova.Renata@slposta.sk

Nepoľavujte v ušľachtilom úsilí,
prispejte na číslo účtu Kultúry
v Slovenskej sporiteľni

IBAN

SK6909000000000000000000170427664

Dvaja kardináli o masovej imigrácii

V rozhovore, ktorý poskytol francúzskemu časopisu Valeurs Actuelles (27. 3. 2019), kardinál Sarah kritizoval predstaviteľov Cirkvi, ktorí príliš veľa pozornosti venujú svetským záležitostiam, politickým a sociálnym kauzám. Ako príklad takéhoto konania kardinál poukazuje na zvýšený záujem o "ľudí, ktorí opúšťajú vlastné krajiny". Tu má na mysli emigrantov, ktorí z Afriky a Blízkeho Východu prichádzajú do Európy. "Títo ľudia prichádzajú do Európy ilegálne, bez prostriedkov, bez zaistenia práce, bez ľudskej dôstojnosti... A toto Cirkev chce? Cirkev nemôže spolupracovať s touto masovou imigráciou; veď to je nová forma otroctva!"

Varuje: "Ak Západ sa bude naďalej uberať touto fatálnou cestou, vystavuje sa riziku, že jeho identita zanikne, pretože už dnes je tam úbytok domorodého obyvateľstva, v dôsledku nízkej pôrodnosti. Európe hrozí invázia, akaj bola vystavená Rímska ríša, do ktorej kedysi vtrhli barbari a spôsobili jej zánik."

Tieto kritické slová odzneli v tom istom čase, keď pápež František – počas svojej apoštolskej cesty v Maroku – vyjadroval svoj súcit a sympatie voči africkým emigrantom, ktorých túžbou a cieľom sú európske krajiny na druhej strane Stredozemného mora a karhal politikov, ktorí „stavajú múry a hrádze“, aby im vstup do Európy znemožnili.

Kardinál Sarah vidí situáciu v odlišnom svetle. Má výhrady voči mnohým kňazom a biskupom, ktorí – podľa neho – buď nesprávne chápu evanjelium, alebo im chýba odvaha povedať neprijemnú pravdu. "Boja sa, aby ich verejnosť a mienkotvorné média nepokladali za reakcionárov. A preto hovoria zaobalené, vágne a nepresné veci, aby sa vyhli kritike sekulárnych kruhov."

Kardinál navrhuje alternatívne a účinnejšie riešenie emigrantskej krízy: "Bolo by oveľa lepšie pomáhať týmto ľuďom rozvíjať svoju vlastnú kultúru doma, než im umožňovať vstup do súčasnej dekadentnej Európy. Je falošnou exegézou odvolávať sa na Božie slovo a podporovať emigráciu. Boh nikdy nechcel srdcové sceny, spojené s emigráciou."

Kardinál chválil Poliakov a ich pevnú a prísnu emigračnú politiku. Hovorí, že on sám ich posmeľoval, aby neobetovali svoju poľskú a katolícku identitu "na oltár technokratickej a národnej záujmy potlačujúcej Európskej únie... Ak Európa zanikne a s ňou aj neoceniteľné hodnoty starobylého kontinentu, nastúpi invázia islamského sveta. Výsledkom bude totálna zmena kultúry, antropológie a morálneho svetonázoru... Poľsko môže slobodne povedať Európe, že keď Boh stvoril národy, každému určil svoje špecifické miesto, s vlastnou kultúrou, tradíciami a históriou. Súčasné úsilie globalizovať svet potláčaním prirodzených charakteristík národov, je čire šíalenstvo." A svoje argumenty uzavrel slovami: "Moja rodná krajina (africká Guinea) je prevažne moslimská. Myslím si, že primerane poznám skutočnosť, o ktorých tu hovorím."

S podobnou kritikou masovej imigrácie vystúpil aj americký kardinál Raymond Burke. Na konferencii o rodine, ktorá sa konala v Ríme 17. mája, kardinál jednoznačne povedal, že jeho názor na imigráciu sa v mnohých ohľadoch líši od názorov niektorých západných politikov a cirkevných hodnostárov.

Povedal: „Stúpenci islam sú presvedčení, že ich poslaním je ovládnuť svet. Človek nemusí byť nadpriemerným učencom, aby pochopil, čo sa deje v Eu-

rópe, v krajinách ako Francúzsko, Nemecko, Taliansko, ktoré prijali relatívne vysoký počet islamských imigrantov. Je kresťanskou povinnosťou, aby Cirkev prejavovala pochopenie a súcit s ľuďmi, ktorí opúšťajú svoju vlasť z existenčne vážnych dôvodov, alebo preto, aby si zachránili život. Toto však nie je prípad mnohých islamských imigrantov, medzi ktorými sa nachádza aj dosť obyčajných oportunistov."

Jednou z hlavných príčin masového prírivu moslimského emigrantov kardinál Burke vidí v smutnej skutočnosti, že kresťanské národy Európy opustili svoje tradičné morálne normy. To spôsobilo, že moslimovia nadobudli presvedčenie, že dnes sú pre nich priaznivé podmienky dosiahnuť to, čo sa im v minulosti nepodarilo dosiahnuť zbraňami. Súčasťou spoločenskú situáciu na západe hodnotia tak, že vlašni európski kresťania nie sú ochotní bojovať za svoju vieru, nie sú pripravení obhajovať morálny zákon. Posmeľuje ich aj ďalší symptóm európskej dekadencie - demografická kríza západnej spoločnosti. Zo sebeckých a zistných dôvodov kresťania sa úmyselne nerozmnožujú a páchajú – ako to povedal už pápež Ján Pavol II. – „demografickú samovraždu“.

Kardinál Burke upozorňuje európskych politikov, že islam nie je „náboženstvom mieru“; aspoň nie v tom zmysle, ako to chápe západné kresťanstvo. Výslovne prikazuje svojim stúpencom konať všetko možné, aby islamské učenie neniklo do všetkých končín sveta. V minulosti sa tento príkaz uskutočňoval zbraňou a výbojmi, dnes je emigrácia nástrojom, ktorým sa sleduje ovládanie sveta.

Kardinál schvaľuje konanie tých európskych politikov, ktorí problém imigrácie vidia v inej perspektíve a zodpovedne zvažujú jeho spoločenské i politické dôsledky: „Podľa môjho názoru odmietavý postoj k masovej imigrácii je v skutočnosti aktom zodpovednej politiky.“

FRANTIŠEK VNUK

DOSTOJEVSKÉHO IDIOT
Fjodor Michajlovič Dostojevskij vo svojom znamenitom románe Idiot cez postavu kniežata Miškina vyhlásuje, že „krása zachráni svet“. Podobne ako v románovej situácii, kde hlavný hrdina je vysmiaty za tento svoj názor, je to aj dnes, keď so všetkou vážnosťou budeme toto tvrdiť a tejto pravde podriaďovať svoj život. Škoda len, že sme takí nepoučiteľní! Lebo KRÁSA je naozaj to jediné, čo nám pomôže zmysluplne sa pohnúť vpred. Môžeme ju pomenovať aj harmónia alebo súlad. Je to rovnako platné pre vonkajší svet prírody, o ktorú je dané človeku sa starať, pre medziľudské vzťahy na všetkých a akýchkoľvek úrovniach ako aj pre

povznáša, akoby za ruky nás berie a vedie v ústrety Absolútnemu. Požehnaný, kto to vníma! A pre tých „iných“ má Pán svoje cesty. Naozaj „spoločenstvo svätých“ – reálne, bezprostredné, nevyhnutné. Veď načo je to potom všetko a aký by bol zmysel života? Ale aj zmysel krásy – hudby, poézie, obrazu, lásky...? Podivuhodný Boh sa podivuhodnými formami zjavuje človeku... A krása je jednou z týchto podivuhodných foriem!

PRVÉ SVÄTÉ PRIJÍMANIE

Začiatkom mája sme v našej farnosti mali Prvé sväté prijímanie. Nebolo možné si nevšimnúť radostné a krásne vyzdobené deti a ostat' pri tom bez vnútorného pohnutia či dojata. Niečo nám „brnklo“ na citlivú

a prednáša slová v inom, nie bežnom rečovom tóne... Je to ako „závoj“, za ktorým si hlbšie uvedomujeme tú najväčšiu KRÁSU, ukrytú v tajomstve. Lebo „liturgia je výkon Kristovho kňazstva, ktorým sa sprítomňuje vonkajšími vnímateľnými znakmi spása človeka a oslava Boha v bohoslužobnom poriadku Cirkvi. Týmto slovom odvođenými od vyjadrenia v prvom dokumente Druhého vatikánskeho koncilu Sacrosanctum concilium sa vyjadruje charakter katolíckych bohoslužieb. Je to dialóg medzi Bohom (spása – posväcovanie človeka) a ľuďmi (oslava Boha)“.

Dotykame sa tu toho, čo nemôžeme úplne pochopiť. A paradoxne, ak málo pochopiť, tak nie

Krása spasí svet

vnútorný – ten najintímnejší svet každého z nás...!

ORGANOVÝ KONCERT – MEMORIÁL LEOPOLDA ŠIDU

V nedeľu 19. mája sa v Likavke, v našom farskom kostole, uskutočnil tretí ročník Memoriálu Leopolda Šidu, organistu, pedagóga a zapáleného propagátora krásnej hudby, najmä liturgickej. Chvalabohu, zišlo sa nás nie málo. Zanietením organizátorov, najviac však umením pána Stanislava Šurina, hudobného skladateľa, pedagóga a organistu svetového formátu, sme boli akoby vtiahnutí do sveta, kde k nám prehováralo „niečo“, čo nikto nevie vysloviť, ale každý vie, že ho to dvíha zo všednej každodennosti k výskam neba...

MUDr. Pavol Strauss si 14. marca 1985 poznamenal aj takéto slová: „Význam človeka sa transponuje do duchovnej oblasti, ako jedinej, čo má presah nad jeho holú existenciu. Zmysel života človeka je jeho odťahok do sféry ducha.“

Duch a duchovné dielo človeka prežíva a formuje aj naše životy –

strunku našej duše. Na tú, ktorú často zaznávame, alebo žijeme, akoby sme ju ani nemali... Struna krásy, ktorá má svoje miesto v každom z nás. „Struna“, ktorú okrem človeka majú len anjeli a Boh...

Pri slávnosti sme si pripomenuli dôležitosť jednoty krásy vonkajšej s krásou vnútornou. Viete, nie každý má možnosť pozrieť sa do ešte ustráchaných, ale už nesmierne šťastných očí vo chvíli, keď ony spoznajú, že Dobrý Pán Boh im práve odpustil... A to dieťa si uvedomuje, že v tej chvíli sa opäť stalo čistým, stalo sa svätým, ako prvý krát pri krste! Vonkajšie vyjadrenie (krásne šaty) je len akýmsi prirodzeným pokusom – snahou – vyjadriť znova to, čo nemôžeme uchopiť – krásu vnútornú. A my, ktorí sme tam boli, boli sme svedkami tajomstva, krásy, ktorá je nám ponúkaná „zhora“...

LITURGIA

Možno takto začíname rozumieť aj liturgii – sv. omši, keď sa počas nej spieva evanjelium, alebo iné časti omše, keď sa použije latinský jazyk alebo kadidlo, keď kňaz koná gestá

rozumom, ale srdcom, ktoré je oslovované nie racionalitou – zrozumiteľnosťou jednotlivých pravd, ale sústredenosťou, vážnosťou a tajomnom úkonov a slov. Tu koná sám Boh! V kráse spoznáваме Jeho samého. Ale aj naopak – svojou krásou – vonkajšou, ktorá je v jednote s tou vnútornou – Ho zjavujeme svetu.

Pokusy o vonkajšiu krásu bez úprimnej snahy o krásu duchovnú je obyčajný podvod v snahe „predať somára, hovoriac o ňom, že je to kôň“... Nech sú to už naše prejavy v rečiach, činoch, naše okolie, dvory, potoky, cesty, domy, naše vzťahy... To všetko môže byť krásnym, teda krásou, ktorá okrášľuje svet, povznáša ľudí a robí nám život radostnejším, zmysluplným...

Pápež Benedikt XVI svojho času vyjadril takúto myšlienku: „Krásou k Tomu, ktorý je Krása sama“...

Celá príroda okolo nás to ovláda. Jar o tom svedčí najlepšie. A ty človeče...?

Prečo by si nemohol vyrásť a vykvetnúť „do krásy“ aj ty?

PAVOL ONDRÍK, farár z Likavky

ZA POSLEDNÝCH DESAŤ
MESIACOV ZHORELO
VO FRANCÚZSKU
JEDENÁŠŤ
KREŠŤANSKÝCH STAVIEB
(kostoly, katedrály...). Ale nenávisť k
Cirkvi sa začína znovu legitimovať
aj u nás. Sledujte, kto sa o to
príčiňuje a nebudete prekvapení, ak
kostol nezahali iba modrá handra s
hviezdami, ale plamene.

1. Notre Grace v Eyguières (21. apríl 2019)
2. Notre Dame v Paríži (15. apríl 2019)
3. Saint Sulpice v Paríži (marec 2019)
4. Katedrála Saint Alain v Lavaure (február 2019)
5. Saint Jacques v Grenobli (január 2019)
6. Kostol svätého srdca v Angouleme (január 2019)
7. Saint Jean v Brueli (október 2018)
8. Kostol Villeneuve d'Amont (august 2018)
9. St. Therese v Rennes (júl 2018)
10. Saint Paul Church v Bas Caraquet (jún 2018)
11. Notre Dame de Grace v Reveli (jún 2018)

(Pokračovanie z 1. strany)

A ona dráma v súčasnom kultúre kapitalizmu už neraz je. Prispieva k tomu rodová ideológia dezorientovaním hodnôt rodiny. Rodí sa stále menej detí. Hoci technológie môžu do istej miery chýbajúcu pracovnú silu nahradiť, ako ukazujú gerontopsychologické štúdie, mladší budú musieť viac pracovať, aby bolo na dôchodky. Aj to môže v kultúre spoločnosti poškodiť vzťah starý-mladý. Staršia generácia môže spájať po niektorých životných skúsenostiach obro s drámou.

Mladší ľudia spájajú dobro niekedy s bezstarostnými časmi. Aj pri rozličných voľbách ich na to možno nachytať. Realita drámy dobra ich môže robiť malomyseľnými alebo vzdorujúcimi. Múdrosť veku môže pomôcť.

Kresťanstvo napomáhalo tomuto medzigeneračnému dopĺňaniu sa a vedomiu kontinuity v duchu svojho učenia. Sexuálna revolúcia narušila tento proces. Rozbila povedomie celoživotnej cesty človeka. Tá stratila jednak vedomie vekových období, ich rozličných úloh a optiku zjavenej pravdy, ktorou je „osoba“ v učení Cirkvi. Nazdávam sa, že charakteristickým znakom generácie je vytváranie konsenzu k tomu, čo tematizuje život. V konkrétnom historicko-kultúrnom čase. Prvoplánovo to je konsenzus okolo výchovy tých, ktorých generácia priviedla na svet. Učiť potomkov okrem iného zmyslu pre autoritu. Autoritu Božieho slova. Potom autoritu svedomia. Autoritu povinnosti a zmyslu pre dobrý pocit po tom, čo si ktosi splnil povinnosť. To je oproti postmodernej výchove, ktorá prehliada význam potrebnej autority, prirodzený zdroj istej harmonizácie v medzigeneračných vzťahoch. Oddeľuje poznatky od autority hodnôt. To je základný omyl iba poznatkovej spoločnosti. Človek v jej optike vyznieva redukovaný, že je „iba“ nejaký parciálny poznatok. Jedným zo zdrojov výchovy je svetonázor, to znamená spôsob myslenia o veciach a vóli uskutočňovať dobro. Poznatok, ktorému sa učíme sa posudzujeme cez hodnoty. Skúma sa čo to urobí až sa uplatní. V minulosti to bol napríklad pocit reciprocitu, dnes sa starám ja o seniora v rodine, zajtra sa budú starať moje deti o mňa. Konsenzus bol zakotvený v kresťanskej tradícii spoločnosti. Z dekalógu známe prikázanie cti svojho otca a matku bolo generačným základom konsenzu. Ako premýšľať o tomto jave a vóľa pre dobro druhého. Toto sa tiež mení. V domovoch pre seniorov pribúdajú seniori a seniorky, ktorí hovoria, že týmto pobytom pomáhajú svojim deťom zvládať ich rodinný život. Prežiť v záťaži kapitalizmu. Aj toto mení chápanie toho, čo je dobro vo vzťahu starší - mladší. Neraz aj tu vzniká dráma dobra. Napríklad putovanie seniorov po zariadeniach od drahšieho k lacnejšiemu. Niekde zvýšia ceny za pobyt a senior nemá z čoho zaplatiť tento zdražený pobyt. Ak nepomôžu deti, tak putuje do lacnejšieho domova a aj horších podmienok. Aj to je o dráme dobra.

Pri výmene pozícií v civilizačných systémoch môže dôjsť k dráme medzi odchádzajúcimi a prichádzajúcimi. Senior môže nezrelým kolegyniam pripomínať vek a ony ho môžu vyštvať. Pomáha tomu démon mladosti, ktorý sa mediálne pestuje

a oslabovanie kresťanského zázemia pri vývoji osobnosti človeka. Ba osobnosť už vo verejnom priestore ani nikto nespomína. Iba novodobé božstvá tohto démona „večnej“ mladosti, ktorými sú celebrity. Fotogeneticky vyzerajúci zabávači v médiách sú často bez talentu, ale poslušní démonovi telesnosti.

Medzigeneračné trhliny môže spôsobovať deformované chápanie vedy. Ako na to poukazuje ruský filozof Berďajev v knihe O zmysle dejín, keď píše, že sa očakáva, že veda priniesie poznatky, ktoré v budúcnosti urobia raj na zemi. A mladí sa vrhnú do náručia tejto ilúzie. A všetka prí-

musí zvládnuť. Vydržať rozhovor s dobrom, napriek zlým okolnostiam. To je skúška. Generácia musí dosahovať konsenzus v tom čo sa bude považovať za dobro a čo za zlo. Ako toto riešiť. Toto môže byť často o medzigeneračnej spolupráci, alebo roztržkách medzi generáciami. Staršia generácia bude pravdepodobne viacej usilovať o dialóg s dobrom aj v zlých okolnostiach. Mladšia generácia, ktorá musí so svojimi životnými úlohami i zaujať civilizačne dôležité posty, bude vystavená väčšiemu tlaku, aby opustila tento dialóg s Dobrom a konať iba účelovo. Vytvárať potom trajektórie

jadrenie v osobnosti, témou ktorej je aj zmysel života. Naopak systémy civilizácie, ktoré sú síce potrebné, majú často depersonalizačné účinky. Čím si neosobnejší, objektivizovaný cez čísla, digitalizovaný, tým skôr sa budeš mať lepšie. Tu sa môže robiť priepasť medzi tým, čo považujú za dobrý život staršie generácie a mladšie generácie, a čo dobrým životom skutočne je. Vek starších generácií by sme mohli nazvať bilančný vek. Mladšie generácie, až po krízu stredného veku, na prahu nástupu mladšej staroby, kedy sa uvedomuje skrátenie životnej perspektívy, môžeme nazvať pred bilančné.

pracuje s týmto vzťahom. Kolaborant už len s vonkajším slovom, cez ktoré sa chce páčiť, ovládnuť mladšie generácie. Sčasti sa to darí, a preto sú trhliny v medzigeneračných vzťahoch. Zápas o kresťanstvo je zápas o vnútorné slovo a jeho vyjadrenie. Aby sa zacelili medzigeneračné trhliny slovenskej spoločnosti.

ROZPAD ZÁŽITKOVÉHO SVETA

Vzťah medzi generáciami ovplyvňuje, ale môže aj rozdeľovať predstava o tom čo sa chápe ako dobrý život. Problematika má zázemie v istom trende k panracionizmu, ktorý ovplyvnil tak dôležitú oblasť, akou bola veda, vzdelávanie a výchova. A to aj na Západe. Český filozof histórie Preisner (1992) uvádza svoje pozorovanie k tejto téme. Píše, že „mocenský využiteľné úspechy gnozeologicky orientovaných experimentálnych prírodných vied postupne vytlačili ontologické vedné disciplíny, na ktorých bola vybudovaná kresťanská civilizácia.“ Podobne Mačala (2015) konštatuje, že hrozba inštrumentálneho zneužitia vedy a poznania patrí k najdramatickejším znakom našich čias. Podobne Patočka (1990) píše, že Európa uvoľnila obrovské prírodné sily, ktoré sa dajú zvládnuť iba mravným náhľadom, v čom zlyhala. To znamená vedomie posledného princípu, čo súvisí so zážitkovým svetom ako hodnotou. Na význam a vzťah introspekcie k svedomiu poukazuje J. Grác (2006), keď zisťuje, že psychologickým zdrojom v relevantných etických informáciách o sebe, je práve introspekcia. V širších spoločenských podmienkach na takéto konštrukt sveta bez zmyslu pre introspekciu, možno vzťahovať názor Bartníka (2000), že tento konštrukt sveta prestáva rozvíjať znaky, ktoré sú vo vzťahu k osobe (2000). Dôsledkom toho je, že konanie, činnosť človeka sa redukuje iba na funkcie vonkajšieho sveta. Znamená rozpad sveta prežívaného. Bytie nesmie byť viac ako mienka o bytí. Za totality bol tento tlak oficiálnou verzou toho, čo skutočnosť je. Človek bol iba funkciou ekonomických vzťahov v režimovej interpretácii marxizmom. Ale aj na Západe bol tento trend. Ako uvádza Sugarmanová (1996), v západnom chápaní vývinu sa kladie dôraz na vlastnú individualitu, jej umocňovanie, seba umocňovanie. Nárastu kontroly nad vlastným životom, byť sebestačný, aj vzťahovo, s čím nazdávam sa, môže súvisieť „singl“ spôsob života. Potom zvyšovať v tom zúženom duchu svoju potencialitu a zodpovednosť. Táto perspektíva zdôrazňuje kontrolu nad vlastným životom tak, že ho chápe ako sebakonstruktívnu, a to až do jeho konca. Seba umocňovanie je v centre. Ontologická zložka problémov nie je dôležitá. To čo nie je a čo by malo byť, sa týka iba funkcií k vonkajšiemu svetu a seba umocňovaniu v ňom. Veda bez ontologického zázemia kumuluje moc. Nekladie si otázku po poslednom princípe. Rozpadá sa zážitkový svet ľudí. Sv. Tomáš Akvinský sa pýta, či spočíva blaženosť v moci. Odpovedá, že aj Boh je mocný a človek chce byť na jeho obraz. Ale zase odpovedá, že blaženosť sa vzťahuje iba na dobro a moc sa vzťahuje aj na dobro aj na zlo. Pýta sa ďalej, či je trúfalosť zlá, a odpovedá.

(Pokračovanie na 10. strane)

Výmena generácií ako dráma dobra

tomnosť je tým znehodnotená. Považovaná za čosi nedostatočné vo vzťahu k tomu, čo síce nie je, ale bude. Filozof histórie a filológ R. Preisner uvádza svoje pozorovanie k tejto téme. Píše, že „mocensky využiteľné úspechy gnozeologicky orientovaných experimentálnych prírodných vied postupne vytlačili ontologické vedné disciplíny, na ktorých bola vybudovaná kresťanská civilizácia.“ Podobne konštatuje P. Mačala, že hrozba inštrumentálneho zneužitia vedy a poznania patrí k najdramatickejším znakom našich čias. Nazdávam sa preto, že sa dovolilo postaviť znovu vedu proti kresťanstvu. Svätý Tomáš Akvinský rozlišoval rozum na bádavý rozum a činný rozum. Ten prvý je zaujatý skutočnosťami, ktoré sa nedajú merať, ale sú ako prejavy duševna a duchovna. Bádavý rozum sa venuje večným pravdám. Činorodý rozum sa zaoberá empirickou skúsenosťou. Meniacimi sa, ale potrebnými faktami. Pre spoločenský konsenzus sú dôležité obidva.

Utváranie svetonázoru sa zatienilo fikciou svetonázorovo neutrálnej spoločnosti. Už od čias II. Vati-kánskeho koncilu. Najmä na Západe. V lone tejto fikcie zanikalo povedomie kresťanstva a vytvárali sa podmienky pre nový svetonázor rodovej ideológie. Vyšlo sa šidlo z vreca, ako hovorí slovenské porekadlo. A zrejme nielen slovenské. Národy strednej Európy boli zašité v teórii marxizmu-leninizmu a vo vnútornom odpore voči nemu. Svetonázor tak v jeho osobnej rovine, v miestnej rovine v každodenných situáciách, ale aj v tej nadosobnej rovine, ako to, čo presahuje život jednej generácie a pretrvávajú v čase mnohých generácií. Zápasí o svoje kresťanské obsahy.

Na Slovensku sa stále ešte hovorí o jeho kresťanských koreňoch, jeho kresťanskej kultúre, o cyrilometodskej tradícii. Súhlasím s názormi, že kresťan má dva silné zážitky. Silný zážitok prítomnosti Božej v jeho živote a silný zážitok neprítomnosti Božej v jeho živote. A to je konfliktné. Generácia toto

svojej životnej cesty bez potrebných hodnôt. Iba účelovo, k čomu súčasná kultúra kapitalizmu doslova núti. Napríklad nedostatok nájomných bytov a nútenie k úverom na celý život. Kresťanstvo je tu potom iba vo sviatočné dni.

Naviac je tu fenomén internetu, ktorý môže absorbovať človeka, ako uvádza McLuhan, tým, že predĺži jeho zmysly cez internet do veľmi vzdialených sfér, zároveň tie zmysly amputuje, robí ich necitlivými pre miestne, lokálne, domov. Človek stráca svoju telesnosť a tým aj empatiu.

Kresťanské sviatočné dni majú za úlohu aj stmeliť a vytvárať konsenzus medzi tými možnými trajektóriami životnej cesty mladšej a staršej generácie. Pomáhať udržať reč s Dobrom. Aj Vianoce a sviatky Veľkej noci sú o obnove spoločnosti a človeka aj z iniciatívy Stvoriteľa. Kresťanské sviatky zohrávajú dôležitú úlohu pri stmelovaní života okolo kresťanských hodnôt a okolo konsenzu medzi generáciami. Za tým je aj vedomie, že kresťanský pochopeňé formy kultúry posilňujú vnútornú reč človeka s dobrom aj v horších časoch a tým ich menia na lepšie časy. Horizontála časnosti a vertikála večnosti dáva perspektívu. Popieraním kresťanstva sa skrátila táto perspektíva iba na časnosť. Potom je tu oddelenie rozumu bádavého od rozumu činorodého. Dôsledkom je komercializácia kresťanských sviatkov, najmä Vianoc a Veľkej noci. Posvätné je oslabované profánnym. Sú tu aj sviatky, od čias industriálnej revolúcie, alebo skôr od čias radikálnych revolúcií, ktoré nechcú byť kresťanské. Nechcú mať nič s bádavým rozumom. Namiesto konsenzu sviatočný deň potom môže byť deliacou čiarou medzi staršou a mladšou generáciou.

Vzťah medzi generáciami ovplyvňuje, ale môže aj rozdeľovať predstava o tom, čo sa chápe ako dobrý život. Nové civilizačné systémy angažujú psychickú vrstvu v človeku cez jeho pracovné zaradenie. Ale nevyžadujú jej integrálne vy-

Účelovosť, založená na hromadení odpovedí pre potreby systémov, je v centre a metafyzická povaha dobra na okraji. V bilančnom období je poznanie, že nahromadené odpovede, potrebné pre civilizačné systémy, nedávajú odpoveď na otázku o zmysle života. Vedomie celého života u seniorov sa pýta na jeho zmysel.

Uvedené neprebíha vo vzduchoprázdne. Je súčasťou kohortovej skúsenosti, ktorou sa rozumejú spoločné skúsenosti ľudí daného obdobia, limitovaného časovo, historicky, politicky, úrovňou verejného života, kultúrnymi podmienkami, ktoré spájajú povedomie o dobe a sebe. Kohortová skúsenosť tematizuje medzigeneračné vzťahy.

Ústav pamätí národa by mal skúmať kohortovú skúsenosť. Objektívne, nie jednostranne. Nepochopená a nevyjasnená kohortová skúsenosť môže rozdeľovať generácie. Napríklad prvá Slovenská republika, videná optikou skúsenosti vtedajšej generácie, rozlišuje jej klady a zápory. Alebo kohortovú skúsenosť normalizácie po obsadení vtedajšieho československá vojskami sovietskeho zväzu a spojencami. Český exilový historik Preisner upozornil, že malé národy strednej Európy boli často ohrozené v ich samej existencii. Toto národy západnej Európy nepoznajú. Malé národy potrebujú tých, ktorí sa obetujú, aby zachránili z pravdy a dobra, čo sa dá. Nejde o menšie zlo, pretože sa má na pamäti celá pravda a dobro. Aby sa raz obnovili. Malý národ môže byť často v takýchto situáciách a ak nedocení túto osobnú obeť politikov a nerozliší ich od skutočných kolaborantov, tak v podobných situáciách môže sa ocitnúť v budúcnosti ako sirota, ktorú nik nebráni. To je aj o osobnosti J. Tisu oproti vtedajším kolaborantom a osobnosti G. Husáka oproti vtedajším kolaborantom. Sú to ťažké obdobia. Rozličné v obsahoch, ale s túžbou po lepších časoch.

Už sv. Augustín rozlišoval vnútorné slovo a vonkajšie slovo. Vyjadriť vnútorné slovo vonkajším nie je ľahké. Obetujúci sa človek

Rok 1848 býva v slovenskej liberálnej – národnej a ľavicovo – národnej historiografii prezentovaný ako národná „revolúcia“, ktorej sa zúčastnili Slováci spolu s ostatnými európskymi národmi, počas tzv. „Jari národov“. Tak tieto európske udalosti rada označuje liberálna a ľavicová tradícia. Skutočnosť však nie je taká jednoznačná. Odhliadnuc od masovej prezieravej ľahostajnosti Slovákov k udalostiam v roku 1848, tak táto menšina angažovaných Slovákov, podobne ako Chorvátov alebo obyvateľov Tirolska; ale väčšinou aj Čechov a Moravanov, stála v tomto revolučnom boji na strane cisára, Viedne a teda kontrarevolúcie, aj keď motivácia jednotlivých národov mohla byť samozrejme odlišná.

Tento fakt predstavoval značnú traumu pre aktérov liberálnej a ľavicovej interpretácie dejín Slovákov po roku 1918, keď sa republikánska liberálna demokracia stala oficiálnou politickou doktrínou. To, čo bolo pred rokom 1918 vnímané ako pozitívum vernosti panovníkovi, stalo sa zrazu temnou škrvnou na dejinách národa. Podobne ako utajované štúrovce názory na demokraciu, Francúzske revolúciu či jeho pozitívny vzťah k ruskému, „samodežavnému“ monarchizmu. Z podobného súdka „neprijemných“ názorov a skutočností by sa dali vytiahnuť názory ďalších prominentov: Bajzove kázne a články proti Francúzskej revolúcii; podobné ako aj u Hugolína Gavloviča. Ale aj Záborského protiroantomantické výpady voči Štúrovcom alebo Vajanského protimasarykovské, protizidovské a konzervatívne názory.

Preto sa začal vyrábať mýtus o slovenskom „povstaní“ a dokonca „revolúcii“ v roku 1848. Tak boli tieto udalosti pomenované vo všetkých učebniciach po roku 1918.

Kamufláž udalostí z roku 1848 sa ukázala žiaduca po tom, ako sa povojnová (1918) pražská (negatívna) interpretácia jazykovej a politickej separácie slovenského národa od národa českého stala oficiálnou doktrínou. V diele profesora Arne Nováka, ale aj Slováka Milana Hodžu, bola snaha Slovákov o jazykovú nezávislosť interpretovaná krkolomne ako prejav „maďarónstva“. Motiváciou Bajzu, Bernoláka, ale aj Štúra a Hurbana pre ich snahu odtrhnúť jazykovo a politicky Slovákov

Zástava slovenských dobrovoľníkov z roku 1848

Vľavo: Ján Francisci

Vpravo: Ľudovít Štúr

Dole: Štefan Moyses

Zdroj: wikipedia.com

BRANISLAV MICHALKA

Slováci a mýtus demokratického národného obrodzenia

od Čechov, bolo podľa Nováka ich sympatizovanie s Uhorskom a uhorskou šľachtou, ktorej sa buď cítili byť príslušníkmi (Bernolák), alebo jej slúžili.

Vznikla tak kuriózna situácia, vlečúca sa v podstate až podnes, v rámci ktorej boli tie isté osoby označované zároveň za: maďarónov (Čechmi a Českoslovákmi); panslávov a čechofilov (Maďarmi); kontrarevolucionárov a reakcionárov (komunistami a ľavičiarimi, českými liberálmi); revolucionárov (národnými liberálmi); vernými poddanými Habsburgovcov (Nemcami, Chorvátmi, Slovákami do roku 1918)

- zradcami revolúcie (Maďarmi, Čechmi).

Po roku 1918 vznikol podobný ideový chaos ako po roku 1848. To čo bolo predtým interpretované ako pozitívum, stalo sa odrazu negatívom. Je samozrejme, že nastalo kolosálne obracanie kabátov a reinterpretácia dejín; o to grotesknejšia, že na podobný obrat sa nikto nepripravoval a bolo trebaslova klamať, aby si človek uchoval pozíciu. Samotný „tatíček“ Masaryk išiel príkladom a stal sa z neho bojovník za českú samostatnosť, napriek tomu, že pred vojnou vystupoval celé desaťročia ako odporca českej samostatnosti.

Zaskočení Slováci odrazu stáli pred viacerými dilemami:

1) Zjednotenie Čechov a Slovákov sa stalo štátnou doktrínou a teda každý, kto proti nemu vystupoval, bol odrazu zlý. Avšak je pravdou, že bernolákovci a štúrovci proti nemu

slovenský národ, len kmeň, čiastka národa Československého;

b) vedelo sa, že Slováci vidia zmysel ČSR len v tom, že je ich národným osloboditeľom, a preto sa tvrdilo, že boj Slovákov proti maďarskému útlaku a za národnú identitu bol správny, ale zároveň boli predstavitelia tohto odboja (Bernolák, Štúr, Vajanský a nakoniec aj Hlinka) zlí a dokonca „maďaróni.“ Do tohto chaosu sa okrem sporov etnických pridali ešte rôzne interpretácie sociálne a politické. Slovenskí národní buditeľia boli raz konzervatívni kontrarevolucionári, milovníci uhorského zemianstva, inokedy zas pokrokoví hegelijáni a kamaráti Bakunina a Friča.

Rozplieť tento gordický uzol tak, aby sa liberálno-demokratický cap nažral a národná kapusta zostala celá, sa pokúšali desiatky dejepisných akrobátov. V rýchlo sa meniacom politicko-dejinnom vývoji 20. storočia, kde životnosť jednej interpretácie často netrvá dlhšie ako 10 rokov, však podobné pokusy museli nutne zlyhať. Navyše vzhľadom na určité ideovo-politické konštanty 20. a 21. storočia musia nutne znovu vyskakovať z tejto večnej Pandorinej skrinky problémy.

Ideologické konštanty politickej korekcie dejín sú nasledovné:

- liberálna demokracia, alebo aspoň demokracia, je najlepší politický systém;
- stavovská spoločnosť je zlá;
- Uhorsko bolo horšie ako Československo;

a) na jednej strane sa v Prahe tvrdilo, že neexistuje samostatný

- Habsburgovci, protireformácia a štátny katolicizmus boli zlé;

- dejiny sveta spejú k stále vyššiemu a lepšiemu pokroku ľudstva;

- demokracia, sloboda, rovnosť, tolerancia, sekularizmus sú vyjadrením tohto pokroku;

- všetky deje, z ktorých vzišiel súčasný liberálno-demokratický stav, treba interpretovať buď ako predstupne tohto stavu, alebo jeho brzdy.

Všetko, čo nesúhlasí s týmito tvrdeniami, je interpretované ako zlo. Ako sa dá rozplieť tento gordický uzol? Lahko - treba povedať pravdu.

A pravdou je, že slovenskí buditeľia vo svojej väčšine, ak pomineme okrajových radikálov ako napr. Janko Kráľ alebo Juraj Fándly, boli reálne: konzervatívci, odmietali demokraciu, revolúciu a socializmus, uvažovali o konštitučnej monarchii, podporovali cisára a legitimitu. V rokoch 1848-49 sa nielenže pridali na stranu Viedne a cisára, čo by sa ešte dalo interpretovať ako pragmatický ťah, ale vítali a obdivovali ruskú cársku armádu a v ruskom autokratickom cárovi Mikulášovi I. videli záchrancu. A ten skutočne nebol liberálnym demokratom. Štúrov spis Slovanstvo a svet budúcnosti je len potvrdením tohto konzervatívneho, protirevolučného trendu.

Od roku 1918, ale predovšetkým od roku 1948 sa celé dejiny slovenského obrodzenia prevrátili o 180 stupňov. Za obrazom katolíckych kňazov a biskupov, luteránskych slavjanofilov a obdivovateľov samoderžav, za odporcami feminizmu a masarykovského humanizmu, sa začali krvopotne a umelo hľadať nejaké „revolučné“ živly, ktoré tam neboli. A tento pokrytecký kameň (spolu s ďalšími fikciami z rokov 1918, 1944, 1948, 1968 a 1989) leží slovenským dejinám na bruchu, alebo v bruchu ak chcete, tak, že si nemôžu nijako slobodne odgrnúť. Ak totiž existuje niečo ako národný charakter alebo inštinkt, tak potom je jeden prvok, ktorý sa v slovenskom národe opakuje s nehnúcou pravidelnosťou – tajomná príťažlivosť uprednostnenia zachovávaní (konzervovania) pred zmenou. Skrátka - nerevolučnosť.

Čím skôr pochopíme vlastný naturel a pre-staneme sa hrať na pokrokových, liberálnych a demokratických, tak tým skôr sa nám uľaví. Ak nie, tak potom je ešte jedna možnosť, ako si uľaviť – prestať byť Slovákami.

A na tom sa už tiež pracuje.

Nikolaj Berďajev, „prorok modernej doby“, už po prvej svetovej vojne poukázal, že premýšľajúci ľudia si uvedomujú limity liberálno-demokratického spoločenského zriadenia. Vari kreovanie politickej moci anonymnou masou, zloženou aj z negramotných voličov či sociálnych parazitov volebným výberom na základe predvolebných klamstiev môže byť znakom pokroku v dejinách dôstojnosti človeka? Vlády v tomto systéme nikdy neslúžia verejnému dobru, ale sú z nich tlupy usa-dených lúpežníkov sústredene na rozkrádanie verejného majetku.

Dnes, po násilnom, vojenskom vývoze liberálnej demokracie do tzv. neslobodného sveta na začiatku nového milénia a vyvolávania farebných revolúcií sa ukazuje, že ľudstvo si muselo prejsť touto cestou, no nie k optimálnemu vrcholu dejín, ako nás presviedča americký politológ Francis Fukuyama. Slová legendárnej slovenskej kapely o lodí, ktorá sa plaví do neznáma a ktorú kapitán už dávno opustil sú symptomatické. Analýzu konfúzných základov teórie demokracie som uskutočnil v diele *Revolúcia, demokracia a masová kultúra*.

Tu načrtnem, že jestvuje reálna alternatíva, ktorá demytologizuje churchillovský slogan o tom, že doteraz nebolo nič lepšie vymyslené ako demokracia... Prekonávam tu teóriu všeobecnej vôle ľudu Jean-Jacquesa Rousseaua, „slniečkovské“ vízie občianskej spoločnosti, a v súčasnosti čoraz agresívnejšie presadzovanej mašinérie otvorenej spoločnosti agentmi a ideológmi Open Society. Noetickým základom tejto eseje je práve berďajevovský existenciálny personalizmus – ťažké metafyzické učenie, ktoré prevracia realitu. Existenciálny personalizmus popri odmietaní totalitných systémov odmieta aj liberálnu demokraciu, pretože nekončaná hodnota duchovného života osobnosti nemôže byť poňatá individualisticky ani etatisticky. Leitmotív môjho konceptu spočíva v tom, čo vyjadril Berďajev v knihe *Určenie človeka*: „Eticky je potrebné sa usilovať o také usporiadanie života, v ktorom osobnostný princíp, spoločenský a štátny existujú vo vzájomných súvislostiach a organizujú jeden druhého, umožňujú osobnosti maximálnu slobodu tvorivého duchovného života.“ Bezobsažnosť a bezpredmetnosť demokracie – čo je horizontálny demokratizmus – nahrádzam vertikálnym personalizmom.

OD HORIZONTÁLNEHO DEMOKRATIZMU K VERTIKÁLNEMU PERSONALIZMU

Absolútna autonómia, totiž, že človek si vie sám riadiť svoje veci, a ktorá vrcholí v materializme, zlyháva a degraduje aj politický život na „krúžok spotrebiteľov“. Už Alexis de Tocqueville toto nebezpečenstvo rozpoznať: „Pokiaľ sa medzi názormi v demokratickej spoločnosti stretne s niektorými z týchto škodlivých teórií, ktoré sa usilujú, aby ľudia uverili, že všetko zaniká s telom, považujte tých, ktorí to hlásajú, za jej prirodzených nepriateľov. Keď sa materialistická záľuba stane premrštenou, čoskoro spôsobí, že ľudia uveria, že všetko je iba hmota; materializmus ich v tom utvrdzuje a nakoniec ich obracia späť práve k týmto pôžitkom. Je to začarovaný kruh, ktorý hrozí demokratickým

spoločnostiam. Je dobré, aby si uvedomovali tieto nebezpečená a držali sa pozadu.“ Priznajme si zlyhanie a hlbokú krízu, do ktorej sa dostali demokratické postuláty, ktoré, ako uvádza Guardini, pochádzajú z dejinnej atmosféry individualistickej kultúry. Tým, že vyjadrujú – v lepšom prípade – požiadavku, aby sa každý jedinec mohol stať osobnosťou, sa nakoniec týkajú iba malého počtu ľudí, a preto je potrebné prehodnotiť demokratické inštitúty. V rámci toho treba prehodnotiť všeobecnosť volebného práva ako prevodového mechanizmu všeobecnej vôle ľudu, umožňujúceho hlasovať všetkým – zrelým jedincem i davu. Ľud nevie, čo je dobro, ani nevie ako ho

PETER GREČO

Náčrt vertikálno-personalistického politického systému

dosiahnuť – s tým mali veľký problém už teoretici francúzskej revolúcie. Správnejšie by bolo prestať používať nominálny pojem „ľud“ a pomenovať tých, ktorí voľbami tvoria moc, „volebným davom“. Dav je veličina, ktorá je najľahšie manipulovateľná, a preto i najviac zneužívaná na prízemné politické ciele.

My tu proti davu stavíme osobnosť.

Moc by mala patriť duchovnej aristokracii v pravom zmysle tohto slova, tým najlepším, a nie najhorším, ani akémusi konglomerátu všetkých. Pravda nemôže podliehať hlasovaniu, pretože väčšina nezaručuje pravdu. Odhliadnuc od skúsenosti nacizmu a komunizmu ako „vedľajších“ produktov demokracie, sme sa dnes v európskych krajinách dopracovali k stavu, v ktorom zodpovední politici musia obhajovať základné hodnoty proti väčšine občanov. Aký ostrý protiklad s liberálnym vnímaním u Johna Deweyho, ktorý hovorí o tom, že „demokracia je spôsob života, ktorý sa riadi praktickou vierou v možnosti ľudskej prirodzenosti. Viera v obyčajného človeka je dobre známym článkom demokratického vyznania. Táto viera nemá iný základ než ten, že je vierou v možnosti ľudskej prirodzenosti každej ľudskej bytosti“.

Prichádzame teda s Berďajevom k verdiktu, že „kresťanstvo nemá nič spoločné s demokraciou a nemôže ani slúžiť na odôvodnenie demokracie. Táto snaha o zblíženie kresťanstva a demokracie je veľikánsky klamstvom našej doby. Je to hnusný podvrh“. Skúmajme, prečo sú základné evanjeliové posolstvá vyjadrené pojmami ako „Božie kráľovstvo“, či „nebeské kráľovstvo“, ktoré v sebe zahŕňujú aj ontologický a hierarchický poriadok spoločnosti. A nie „Božia demokracia“, či „nebeská demokracia“, čo už z pojmového hľadiska vyznieva smiešne. Je to neprirodzené a v protiklade k poriadku bytia. Je to tiež nekompatibilné s večným cieľom človeka v kresťanstve a s bohoľudským úsilím. Demokracia v stave, v akom sa dnes vydáva za optimum politic-

kého a spoločenského zriadenia, je pre ľudskú prirodzenosť tým najneprirodzenejším modelom politického systému, no zároveň je pre ňu tým najpríjemnejším pokušením. Do politickej formy je tu implementovaná antropológia do seba zahľadeného, pyšného ateistického humanizmu, ktorú jej teoretici už vyše dvesto rokov vždy nanovo potemkinovsky odôvodňujú. Ona je tým vábivým pokušením, ktoré nás doviedlo do novodobého otroctva. V nej dochádza k radikálnemu odtrhnutiu osobnej morálky, ktorá je navyše krajne subjektivistická a relativistická a morálky verejnej, štátnej, morálky „kniežaťa tohto sveta“.

Je nutné opustiť doterajší ho-

s prvky aristokracie a monarchie: „Formálny absolutizmus demokratickej idey prijať nemôžeme, musíme ho ohraničiť inými ideami.“ A pokračuje, argumentujúc: „Kvantitatívna masa nemôže totálne vládnuť nad osudom kvalitatívnych individualít, osudom osobnosti a osudom národa. Vôľu ľudu musíme vychovať v tej najväčšej úcte k individuálnym kvalitám, k nekonečnej prirodzenosti ľudského ducha. Nemôžeme ju prijať formálne a bezobsažne, ako potvrdenie absolútneho práva ľudovej vôle, vôle väčšiny, vôle davovej kvantity vládnuť v akomkoľvek smere, robíť si čo chce, dávať a brať.“

1. Hodnoty z demokracie. Moc je povinnosť, a nie právo, ktoré by sa

kozmos mení na chaos. Pohľad do arogantných tvári reprezentantov ľudu, katapultovaných do verejných funkcií všeobecným volebným právom, len odráža túto iróniu voči hierarchii bytia a hodnôt. Azda niet zamestnania, kde by sa nevyžadovalo zvyšovanie kvalifikácie, kredity či certifikáty. Na to, aby ste zasadli do parlamentných lavíc, však stačí certifikát štatistického úradu o zvolení „ľudom“. Slávna bájka zo starozmluvnej knihy sudcov o tom, ako sa bodliak ponúkol vládnuť nad stromami, kým oliva, figa a vinič odmietli, je pre demokraciu našich dní viac než symptomatická.

Mohlo by dôjsť k všetkým týmto deformáciám, keby volebné právo

mogénny model liberálnej demokracie, v ktorej žijeme, a postaviť moc a politický systém na heterogénnom modeli spojenia najlepších, históriou preverených princípov z monarchie, aristokracie, ale aj niektorých ideí z demokracie. Terajšia teória demokracie, či už vychádzajúca zo všeobecnej vôle ľudu alebo z relativisticky a utilitaristicky poňatých ľudských práv a občianskej spoločnosti, je inkoherentná a zmätočná vo svojom základe, a tak, pochopiteľne, nie je schopná zabezpečiť hodnotové garancie ľudskej osoby. Žiaľ, liberálne teórie nevedia nájsť konsenzus v tom, kto je vlastne človek, v čom spočíva jeho dôstojnosť, a ktoré práva mu prisúdime ako nescudziteľné. Ak si to sami priznávajú, ako môže byť liberálny princíp považovaný za univerzálny? Historická realita i súčasná prax tento princíp neverifikovali. Navrhujem hľadať v teórii politiky inú paradigm. Maritain napríklad stavia proti mýtu spoločenskej zmluvy a konfúzneho pojmu suverenity ľudu princíp „obmedzenej autonómie ľudu“. Ten v duchu novotomizmu a prevažne abstraktnej a deklaratívnej sociálnej náuky cirkvi špecifikuje ako schopnosť vládnuť si nie svojvoľne, ale napodobňovaním poriadku, ktorým Boh udržuje svet.

PILIERE VERTIKÁLNEHO PERSONALIZMU: PRIENIK PRVKOV DEMOKRACIE, MONARCHIE, ARISTOKRACIE

Politologický koncept, ktorý som práve naznačil, nazývam „vertikálno-personalistickým“ a chápem ho ako alternatívu voči doterajšiemu „horizontálno-demokratickému“ konceptu, spočívajúcemu na suverinite ľudu, všeobecnom hlasovacom práve a na ignorancii vyššieho princípu v garantovaní ľudskej dôstojnosti. Vertikálno-personalistický model prekonáva monizmus demokracie, zahŕňajúc niektoré dejinami overené princípy z demokracie, aristokracie i monarchie. Berďajev jasne hovorí, že elementy teórie demokracie, ktoré sú zlučiteľné s personalizmom, treba kombinovať

mohlo všeobecne akceptovať. Ak neuznáme mechanistický princíp suverenity „ľudu“, tak moc nebude demokratická od prirodzenosti, ale bude sa musieť stať ľudovou. Onú „večnú ideu samosprávy, slobody a ľudských práv“, o ktorej sme hovorili, nemožno ponechať na milosť a nemilosť voličským davom, ale zveriť ju členom ľudu. V čom je rozdiel? Sociálna štruktúra, ktorej záleží na organickom raste, na kvalitatívnom princípe, teda na normálnom chode vecí, nutne dodržiava hierarchický princíp. Inak hrozí jej úpadok, anarchia a zánik. Napríklad primerané vzdelanie, dostatočná prax, mravná a trestnoprávna bezúhonnosť, atď., sú predpokladmi „conditio sine qua non“ pre formálne uchádzanie sa o prácu alebo funkciu. Bolo niekedy počuť, že by na pozíciu učiteľa, manažéra, či lekára bol prijatý niekto z ulice len preto, že je človekom alebo že má vôľu nárokovať si právo na danú funkciu? No pri riadení politického celku, akým je obec, mesto alebo župa, až po tú najvyššiu štruktúru – parlament a vládu, ktoré majú v danom období riadiť všetky ostatné zložky subsystému, zrazu neplatia žiadne hierarchické kritériá.

O najvyššom systéme – chode štátu, smú rozhodovať prostredníctvom všeobecného volebného práva všetci: nevzdelanci, ľudia z ulice, jedinci programovo parazitujúci na viac alebo menej štedrom sociálnom systéme štátu, jedinci trestne stíhaní, a napokon i nezrelí mladí ľudia hlboko pod vekom psychickej a sociálnej dospelosti. A to nie je všetko – pri realizovanom pasívnom volebnom práve sa začínajú objavovať verejní funkcionári s „cnosťou negramotnosti“! Zdá sa, že niet väčšej lži v politickom úsilí ako formálne uplatňovanie všeobecného volebného práva. Je cynické prenechať moc v štáte chaotickej vzorke ľudu tvoriacej dennodenné hodnoty. Toto nás musí znepokojovať, veď je to výsmech ľudskej dôstojnosti a ľudskému úsilíu, túžbe po zdokonaľovaní sa. Je to atak na prirodzenú štruktúru bytia, keď sa

bolo nejakým spôsobom regulované? Boli by sme svedkami dnešnej „ochlokracie“, teda vlády ľudu na princípe: „Vulgus vult decipi, ergo decipiatur – ľud sa chce nechať klamať, tak ho klamme“? Bez všeobecného volebného práva by boli ohrozené funkcie moderných demagógov a hypnotikov davov, ako aj celá mašinéria volebnej kampane, reklám, či prieskumov verejnej mienky. Dokázali sme zájsť až tak ďaleko, že voľby sa dávajú do spojitosti s tzv. reality show. Napríklad na volebnom letáku Milana Kepeňu, kandidáta na post predsedu Banskobystrického samosprávneho kraja v roku 2005, ktorého podporilo Slobodné fórum, sa objavili tieto tvrdenia istého moderátora: „V oboch prípadoch sa kandidáti uchádzajú o vaše hlasy. V prípade niektorých reality show dostatočný počet hlasov zabezpečí príjemný a blahodarný život finalistu. V politike by sme mali odovzdať naše hlasy tak, aby zvolený kandidát bojoval za príjemný a blahodarný život svojich voličov. Tak by to malo byť“.

V Berďajevových slovách cítim nielen kritiku, ale aj obžalobu takto chápanej demokracie ako antikristovskej: „Je strašné, keď človek upadne do závislosti na čisto ľudskej vôli, na ľudskej svojvôli a dostane sa pod nadvládu ľudových más, ktoré neuznávajú žiadnu Pravdu.“

Aby moc nemohla byť ponechaná na svojvôľu a živelnosť davov, ktoré si liberálna teória, zamieňa s ľudom, resp. s občanmi, treba ju ponúknuť nie nominálnej, ale reálnej kategórii ľudu. Aby sme sanovali ontologické a hierarchické základy politiky a spoločnosti, musíme sa vrátiť k zúženiu všeobecnosti volebného práva a volebnému cenzu. Volebný cenzus navrhujem v troch oblastiach.

Vekový cenzus. Určiť spodnú, prípadne i hornú hranicu veku aktívneho volebného práva. Osemnásťroční ľudia, hoci majú rozvinuté mnohé schopnosti, ešte nie sú dostatočne zrelí na politické rozhodovania. Sociálne dozrievanie sa dnes posúva až k veku nad dvadsať rokov, keď mladí

Ľudia dostávajú napríklad bakalárske diplomy. Pokusy znižovať v niektorých európskych krajinách spodnú hranicu volebnej účasti na šesťnásť rokov, napríklad v Rakúsku, možno vysvetliť rezignáciou strednej generácie na politiku. Mladých, pochopiteľne, naplnených revolučným duchom, môže byť ľahké pritiahnúť aj radikálnymi návrhmi. Naopak, ľudia v pokročilom dôchodkovom veku síce majú životné skúsenosti, ale ich úsudok o politickej realite môže byť zakalený. Politickí demagógovia dnes prísľubmi istôt nezriedka profitujú práve na mase hlasov prestarutej západnej civilizácie. Prijateľný interval je vecou diskusie, nemal by však ísť pod hranicu dvadsaťjeden rokov.

Vzdelanostný cenzus. Ako môže občan, ktorý vie sotva čítať a písať alebo nie je vyučený žiadnemu remeslu, mať volebné právo? Ten, kto neovláda remeslo a nedokáže sa užiť vlastnou prácou, takisto nemôže mať nárok rozhodovať o riadení verejného života. Odporuje to zdravému úsudku. Minimálnou podmienkou môže byť ten, kto sa vyhlásil zo sociálnej siete, teda nepoberá žiadne dávky hmotného zabezpečenia a nežije na úkor ostaných daňových poplatníkov. Určiť dobu tohto stavu nezamestnanosti v nestabilnom kapitalistickom prostredí nie je ľahké. Existujú tiež značné národné a regionálne rozdiely. Problém preto treba posudzovať proporčne, no napriek tomu navrhujeme dobu dva roky dobrovoľnej nezamestnanosti, po ktorej sa stratí nárok ísť voliť. Zamedziť prístup k voľbám treba tiež tým, ktorí boli právoplatne odsúdení

Sociálny cenzus. Obmedzenie volebného práva jednotlivcom, ktorí dlhodobo dobrovoľne nepracovali alebo nie sú schopní preukázať, že si zamestnanie intenzívne hľadali. Výnimkou môže byť ten, kto sa vyhlásil zo sociálnej siete, teda nepoberá žiadne dávky hmotného zabezpečenia a nežije na úkor ostaných daňových poplatníkov. Určiť dobu tohto stavu nezamestnanosti v nestabilnom kapitalistickom prostredí nie je ľahké. Existujú tiež značné národné a regionálne rozdiely. Problém preto treba posudzovať proporčne, no napriek tomu navrhujeme dobu dva roky dobrovoľnej nezamestnanosti, po ktorej sa stratí nárok ísť voliť. Zamedziť prístup k voľbám treba tiež tým, ktorí boli právoplatne odsúdení

za ťažšie zločiny, ako aj recidivistom každého druhu. Je nedôstojné, aby rovnakým hlasom disponoval kriminálny, človek bez pracovných návykov, človek, ktorý vedome žije na úkor spoločnosti a človek, ktorý vytvára hodnoty pre spoločné dobro. Práve spomínané dve skupiny vytvárajú skutočnú masu lumpenproletariátu, používanú pri organizovanom vhadzovaní volebných lístkov do urien, bez ktorej by mnohí najmä komunálni politici nemohli byť v pohodlných funkciách. Azda netreba pripomínať, že pri každých voľbách sa rieši otázka tzv. kupovania hlasov alebo problém zväzania voličov pred volebné miestnosti autobusmi.

Podľa Berďajeva by bol volebný cenzus krokom tým správnym smerom, upozorňuje však, že aj tento princíp môže degradovať, deformovať sa alebo byť zneužitý. Moje riešenie obmedzenia všeobecnosti volebného práva nevychádza z kvantitatívneho, materiálneho hľadiska, ale z hľadiska duchovného. Človeka musíme hodnotiť podľa jeho kvalít a realizovať výber tých najlepších a najschopnejších. Neexistujú žiadne spoločenské mechanizmy, ktorými by sme vedeli vystihnúť človeka v jeho neopakovateľnosti a individuálnej originalite. Sú však isté skupinové kvality, prejavy ktorých dokážeme podchytiť a stanoviť: kvalita tvorby, spoločenskej skúsenosti, historickej následnosti, kvalita vyššej kultúrnej skúsenosti... A preto: „cenzus musí byť vo svojej podstate duchovný. Tento duchovný cenzus však môžu vyjadrovať aj materiálne atribúty“.

Za žiadnych okolností by sme sa nemali vzdať idey, že vládnuť nám majú tí najlepší! No keďže demokracia predstavuje epochu skepsy, i táto šľachetná zásada sa – podobne ako poznanie pravdy vo filozofii a politike – spochybňuje. Typickú ukážku tejto skepsy nachádzame v Popperovom myslení, odkiaľ sa vytratilo presvedčenie, že vo voľbách máme hľadať najlepších a postačuje, aby sme eliminovali najhorších. Filozof kritizuje Platónov ideál vlády najlepších ako totalitný a navrhuje iný princíp. Tým je naša schopnosť prostredníctvom volieb zabrániť, aby vládcovia nerobili veľké škody v politike... Treba ešte ďalej falzifikovať tieto nezodpovedné in-

telektuálne výstrelky? Ak by sme prijali túto zásadu, ktorá neraz korešponduje s teóriou menšieho zla, spoločnosť sa premení na akési veľké bojisko po prehratej bitke, kde počuť stony ranených a zomierajúcich a kde sa zomierajúcim už len podáva utišujúca látka. Popperova teória je znamením dotlievajúcej epochy liberálnej demokracie.

Iste, mnohí budú obhajovať všeobecnosť volebného práva a namietajú, že pred Bohom sú si všetci ľudia rovní a preto nemáme právo postulovať myšlienku sociálnej nerovnosti. Na to s Berďajevom odpovedám: „Kresťanské zjavenie o nekonečnej hodnote ľudskej duše, o rovnocennosti všetkých ľudských duší pred Bohom nie je zjavením demokratickým, nepredstavuje akúsi demokratickú rovnosť. Kresťanské bratstvo nie je demokratickým rovnostárstvom. V kresťanstve je všetko kvalitatívne, všetko neopakovateľne individuálne, všetko jedinečné. Všetko je späté s osobnosťou a má hierarchický charakter. Vy ste však nikdy nedokázali pochopiť význam tejto spätosti medzi osobnosťou a hierarchizmom. Myslíte si, že osobnosti vyhovuje vyrovnaný, zjednodušený a zmiešaný stav spoločnosti a že hierarchický princíp osobnosti odporuje.“ Odpovedám tiež tým, ktorí pripúšťajú, že v demokracii niet žiadnej záruky dodržiavania základných ľudských práv ani garancie, že tento systém sa nezvrhne na tyranii, volajú po hodnotovej, zodpovednej demokracii. Som totiž toho názoru, že demokracia ako systém postavený na monistickom princípe, na dedičstve osvietenstva a na nominalistickej interpretácii ľudu, nemôže byť hodnotová. Bolo by to *contradictio in adjecto*.

Hlasovanie – výraz demokracie, pri ktorom sa robí výber tých najlepších, má aj svoju pozitívnu stránku, musí sa však zachovať personalita rozhodovania: poučený výber a zodpovednosť. Jej opakom je anonymita a masovosť rezultujúca do nezodpovednosti a náhodnosti. Napríklad voľba opáta, pápeža, školského výboru, predsedu spolku a podobne je správna, lebo tu možno aplikovať personálny princíp. Parlamentné voľby sú však defraudáciou hlasovania, pretože výber je anonymný a nezodpovedný a voliči nemajú

primerané poznanie o kandidátoch. Parlament sa takto stáva arénou boja záujmov v kolobehu elit a nie nástrojom spoločného dobra. Aj samotným J. S. Mill, ktorého nemôžeme považovať za nepriateľa demokracie, sa pri aplikovaní parametrov všeobecného hlasovacieho práva obával nízkej úrovne inteligencie v zastupiteľskom zbore.

2. Hodnoty z aristokracie. Zatiaľ čo zavedenie volebného cenzu je asi najväčším rozdielom medzi mnou prezentovanou koncepciou a Maritainovým návrhom personalistickej demokracie, liberálny model parlamentarizmu, ktorý je nástrojom ziskuchtivosti úzkych skupín, považuje aj Maritain za nevhodný a prekonaný. Filozof tu počíta s všeobecným volebným právom, no liberálne parlamenty nahrádza kombinovaným zborom s funkciou vlády a parlamentu, pričom zákony majú byť potvrdzované referendumami.

Denno-denne sa presviedčame, že princíp vytvorenia ad hoc vhodnej strany a vydarená mediálna kampaň vynesie do role zákonodarcov absolútnych diletantov, rovnako ako úspešné mediálne tváre či celebrity. Na kandidátkach politických strán vidieť napríklad ľudí zo showbiznisu a športu i nezrelých adolescentov. Akási môže byť ich politická skúsenosť a poznanie politickej reality? V snemovniach, aj v Európskom parlamente, sedia síce úspešní športovci, ale sotva kvalifikovaní zákonodarcovia.

Takto má atomizovaná spoločnosť pochopiteľne odraz v zložení a práci parlamentu – v neadresnej, nequalifikovanej a nezodpovednej reprezentácii. Tvorba zákonov sa ocitá v rukách ignorantských, účelovo hlasujúcich poslancov. Už sa ani nepozastavujeme nad tým chaotickým a častým menením zákonov, odtrhnutým od reality a spoločného dobra. Berďajev preto usudzuje, že sociálny život sa bude musieť vrátiť k prameňom bytia a stať sa tak prirodzenejším a menej umelým. Ľudia sa nebudú spájať podľa politických hľadísk, ktoré sú už teraz druhoradé a vo väčšine prípadov aj fiktívne, ale podľa zreteľov blízkych životu – hospodárskych a profesných, či podľa oblasti svojej tvorby a práce. „Klasické“ parlamenty budú nahradené profesionálnymi parla-

mentmi, zostavenými na základe reálnych korporácií. Budúcnosť má patriť syndikalistickému druhu spoločnosti. Prekoná sa tým nedôvera v profesionálnych politikov, ktorí v demokracii obhajujú práva najvyššej buržoáznej vrstvy. „Korporatívne zastupiteľstvo,“ hovorí filozof, „je založené na myšlienke, že ľudská spoločnosť sa musí skladať nie z atómov, ale z organických korporácií podobných cechom, ktoré musia mať svoje organické zastupiteľstvo. Je to akýsi návrat k stredovekému cechovému zriadeniu na novom základe.“ Liberalistické teórie ho odmietajú, pretože pokus o jeho zavedenie sa podľa nich uskutočnil v neliberálnom systéme, napríklad v talianskom fašizme. Myslí si, že „práve teória korporatívneho zastupiteľstva je v jadre dobrej myšlienky. Táto idea súvisí s krízou parlamentárneho štátu, ktorý v podstate nikoho neuspokojuje“. Korporativizmus odhaľuje a napráva celý legislatívny proces v liberálnej demokracii, nastavený disproportne: v neprospech spoločného dobra a v prospech špekulantskej finančnej či priemyselnej oligarchie. Ako môže byť dobre spravovaná spoločnosť, keď lekár ako poslanec rozhoduje o doprave a dopravný inžinier o zdravotníckej problematike? A čo je ešte cynickejšie, keď športovec, sekretárka či herečka – poslanci, tvoria „na počkanie“ zákony o odvodoch, daniach alebo dôchodkoch a rozhodujú o ľudských osudoch. Takto je nastavený proces tvorby zákonov a inak to ani nemôže byť. Obdivuhodná je tiež guráž niektorých zákonodarcov, ktorí sa dokážu nechať zvoliť za primátorov, a súčasne sedieť v parlamentných laviciach alebo vo vyššom územnom celku. Zloženie zákonodarných, výkonných a súdnych orgánov je tou najhoršou vzorkou národa, vy-dávajúcou sa za „demokratickú aristokraciu“. Zdá sa, že ľudia morálnych kvalít ani nemôžu mať vážnejší a trvalejší záujem o takto vykonávanú moc a nemôžu mať chuť uchádzať sa o funkcie v politike. Ako hovorí filozof, ľudia, ktorí majú moc, bývajú príliš často výberom tých najhorších namiesto najlepších, čo podľa neho súvisí so všeobecným princípom pokiaľ sa zneužívajú moc a upísať sa jej.

Na druhej strane, čoraz častejšie sa objavujú pozitívne signály kreovania profesných združení s jasne artikulovanými záujmami a cieľmi, hoci zatiaľ v menších a regionálnych štruktúrach. Predznamenáva to návrat k organickému modelu spoločnosti? Ak sa bude spoločnosť štruktúrovať podľa jednotlivých druhov hospodárstva, služieb i činnosti v nevýrobnej oblasti, volení zástupcovia budú disponovať adresnou podobou normotvorby a kontroly. Poslancov – marionety oligarchie, vystriedajú delegáti jednotlivých profesných zväzov. Takto sa aristokratizmus pozitívne transformuje na stav, keď budú verejné veci manažovať ľudia s duchovným a teda aj charakterovým profilom. Idea aristokratizmu nám dáva predpoklady pre rozvoj a tvorivosť, pre zdravú motiváciu. Otázne je, či pri dnešnom rozvrstvení spoločnosti dokážeme korporatívnym zastupiteľstvom pokryť všetky oblasti života. Iste nie, ale na to budú slúžiť práve štruktúry na spôsob dvojkomorového parlamentu, kombinovaným princípom celku (demokracia) a častí (aristokracia).

- NA'DHERNA' NOC!
- MÝLIŠ SA! TO JE LIBERA'LNY DEŇ!

3. *Hodnoty z monarchie.* Spomedzi monarchistických hodnôt je pre náš projekt zaujímavá idea panovníka – aj ako kolektívu osôb – ktorý bude disponovať právomocami chrániť legislatívu a exekutívu pred porušovaním prirodzeného práva. Veď dnešné funkcie prezidenta, či už v parlamentnej alebo prezidentskej forme demokracie, s jeho právom veta, sú odleskom autority monarchu. Monarcha bude predstavovať garanciu ontologických a náboženských hodnôt, jeho rozhodnutia budú záväzné pre všetky zložky politického systému. Aj v spoločnosti pluralitného typu, ktorá je diverzifikovaná na množstvo náboženských spoločností, agnostikov, či ľudí bez vyznania, je potrebné, najmä po skúsenosti nacizmu, komunizmu a liberalizmu, dbať na jednoznačne definované hodnoty života. Práve výkyvy liberálnej demokracie podľa Berďajeva dokazujú, že „mimo organickej náboženskej pôdy, mimo jednoty náboženskej viery neexistuje jednotná, všeobecná vôľa ľudu. Keď zanikne vôľa ľudu, tento ľud sa rozpadne na atómy. A z atómov nemožno vytvoriť nijakú jednotu, nijakú všeobecnosť. Ostane len mechanická suma vôle väčšiny a menšiny. Dochádza k straníckemu boju, k boju spoločenských tried a skupín a v tomto boji sa vytvára demokracia. Všetko je v nej nepevné a vratké, chýba tu jednota a stálosť. Je to večné provizorium. V demokratickej spoločnosti je všetko len nakrátko, všetko smeruje k čomusi, čo presahuje hranice samotnej demokracie“. Rovnako de Tocqueville poukazuje na dôležitú úlohu náboženstva pri umravňovaní demokracie, aby neupadla do začarovaného kruhu utilitarizmu a mamonárstva. Vyzýva na jeho zveľaďovanie ako toho najcennejšieho dedičstva aristokratických dôb, pretože ináč by duša mohla byť zbavená svojej prirodzenej opory a mohli by ju celkom ovládnuť sklonky k materializmu.

V dobách neverectva inak hrozí, že ľudia prepadnú každodennej náhodnosti svojich želaní. Náboženstvu treba priznať spoločenskú silu pri formovaní mravného citenia. Istý optimizmus v tomto smere vyznieva z Maritainových slov: „Zdá sa teda pravdepodobné, že obnovená demokracia nasledujúceho historického obdobia – pokiaľ má do neho vstúpiť s dostatočnou dávkou inteligencie a vitality – nebude ignorovať náboženstvo, ako to činila individualistická a neutrálna buržoázna spoločnosť XIX. storočia, a že táto obnovená a personalistická demokracia bude pluralitná.“

John Dewey pokladá tento princíp za prekonaný: „Sú takí, čo si uvedomujú dôsledky straty náboženstva ako integrujúcej väzby. Mnohí z nich zúfalo túžia po jeho obrodení prostredníctvom rozvoja spoločenských hodnôt. Popri fakte, že neexistuje konsenzus v tom, okolo akého náboženského postoja sa zjednotiť, tento imperatív zapriaha kone za voz. Náboženstvo nie je ani tak koreňom jednoty ako jeho kvetom či plodom.“ A v jednej veci má aj pravdu: ak sú kresťanské cirkvi vo svojich záujmoch rozdelené, ak náboženstvo neraz prislúhuvalo tým, čo utláčali osobnosť, potom jednotný náboženský hlas, princíp ochrany života, nepočúť dostatočne. Solovjov vo svojich Prednáškach o bohočlovečenstve napísal: „Nehodlám polemizovať

s tými, čo sa dnes odmietavo stavajú k náboženstvu, nechcem sa škriepiť s modernými protivníkmi náboženstva, pretože majú pravdu. Vravím, že tí, čo dnes odmietajú náboženstvo, majú pravdu, lebo súčasný stav samého náboženstva vyvoláva odmietavý postoj, lebo náboženstvo dneška nie je tým, čím by malo byť. Náboženstvo našej súčasnosti je vecou veľmi žalostnou, lebo náboženstvo ako vládnucci princíp, ako stredobod duchovnej prítlačivosti vlastne vôbec nejstvieje a namiesto toho je tu takzvaná religiozita ako osobná nálada, osobný vkus, jedni majú tento vkus, iní ho nemajú, tak, ako jedni majú radi hudbu, a iní nie.“ Napriek tomuto nelichotivému stavu sa nesmieme vzdávať náboženského základu garancie ľudských práv, ako hovorí Dostojevskij: „Ráčili ste povedať, že všetko je dovolené, a ako chcete usporiadať svet bez Krista? Čím vy ateisti chcete spasit' svet? Akú cestu ste preň našli?“ Veríme preto v príchod nového veku, veku Ducha a kvalitatívneho usporiadania spoločnosti i náboženstva. Hierarchický princíp panovníka ako najvyššej svetskej vrchnosti je odkazom na božie kráľovstvo, nie však v zmysle absolutistického, lež trojičného monoteizmu. Filozofia a teológia stojí pred výzvou nanovo premyslieť trojičné tajomstvo Boha – najhlbšie kresťanské mystérium – a položiť tak základ pre vertikálno-personalistický model politiky.

ZHRNUTIE

Z hľadiska historickej skúsenosti s totalitou sa môže liberálna demokracia chvíľkovo javiť ako lepšia forma vlády, pretože na svojich občanov nepoužíva praktiky Pankráca, uránových baní alebo Soloveckých ostrovov. Jej tyrania nie je charakteru štátno-represívneho, ale spoločensko-osobnostného. Nemali by sme sa preto poddávať despotii demokratizmu, ktorý redukuje ľudskú osobu na objekt spoločenskej prospernosti a oberá ho tým o jeho duchovnú podstatu. Veď v takom systéme môže byť sotva čo posvätné – či už je to zrodenie človeka, jeho osoba, utrpenie, alebo jeho smrť. Berďajev presvedčivo ukázal, že proti komunistickej totalite nemožno ako protipól postaviť reštauráciu starých monarchistických poriadkov, ale ani buržoázu civilizáciu s kapitalistickým poriadkom XIX. a XX. storočia, pretože jej individualistické a liberálne princípy sa vyčerpali, sú prekonané a niet v nich vitálnej sily. Ak demokracia zostane v područí monizmu a nominalizmu, bude naďalej sužujúcim útvarom na tvári dejín, hoci v maske lákavého a večného pokušenia človeka. Ukazuje sa však, že ľudstvo musí prejsť demokratickou epochou s jej paušalizovaním a ničenie osobnosti, aby sa znovu obrátilo k hodnotovým princípom. Zoči-voči súmraku modernej civilizácie s jej výtvarmi ideového a spoločensko-politického rázu nadišiel čas premyslieť staronové ontologické, hierarchické a organické zásady moci, avšak na princípoch personalizmu. Očakávam tu ťažkosti v diskusi s filozofmi liberalistickej proveniencie, lebo podobne ako Berďajev som tej mienky, že racionalistická filozofia vyjadruje sebaistotu individuálneho rozumu, ktorý odpadol od Pravdy a prameňa bytia, a deklaruje práva myslenia, ktoré sa neuchádza o Pravdu a nechce

z nej čerpať silu na poznávanie. Takto však budú len utvrdzovať humanistickú demokraciu v jej skepse, omyle a lži.

Týmto náčrtom vertikálno-personalistického konceptu vlády nakoniec polemizujem i s jednou z Fukuyamových konklúzií. Tento autor predpokladá, že po kolapse komunizmu dôjde v budúcnosti k pokusom ľavicovej nájsť alternatívy voči liberálnej demokracii a kapitalizmu. Autor asi nemohol mať na mysli krok po kroku budovanú totalitu Bruselom riadenej Európskej únie po pristúpení krajín druhého sveta...

Skutočnú alternatívu však podľa mňa ponúka práve filozofia kresťanského personalizmu, ktorú som sa pokúsil predstaviť a ktorá nie je ani naľavo, ani napravo. Pravcovosť a ľavicovosť patria do politologickej výbavy tých, ktorým chýba hlbší, duchovný pohľad na človeka a dejiny. Zároveň odmietam predstavu, podľa ktorej sa sloboda takmer úplne stotožnila s kapitalizmom.

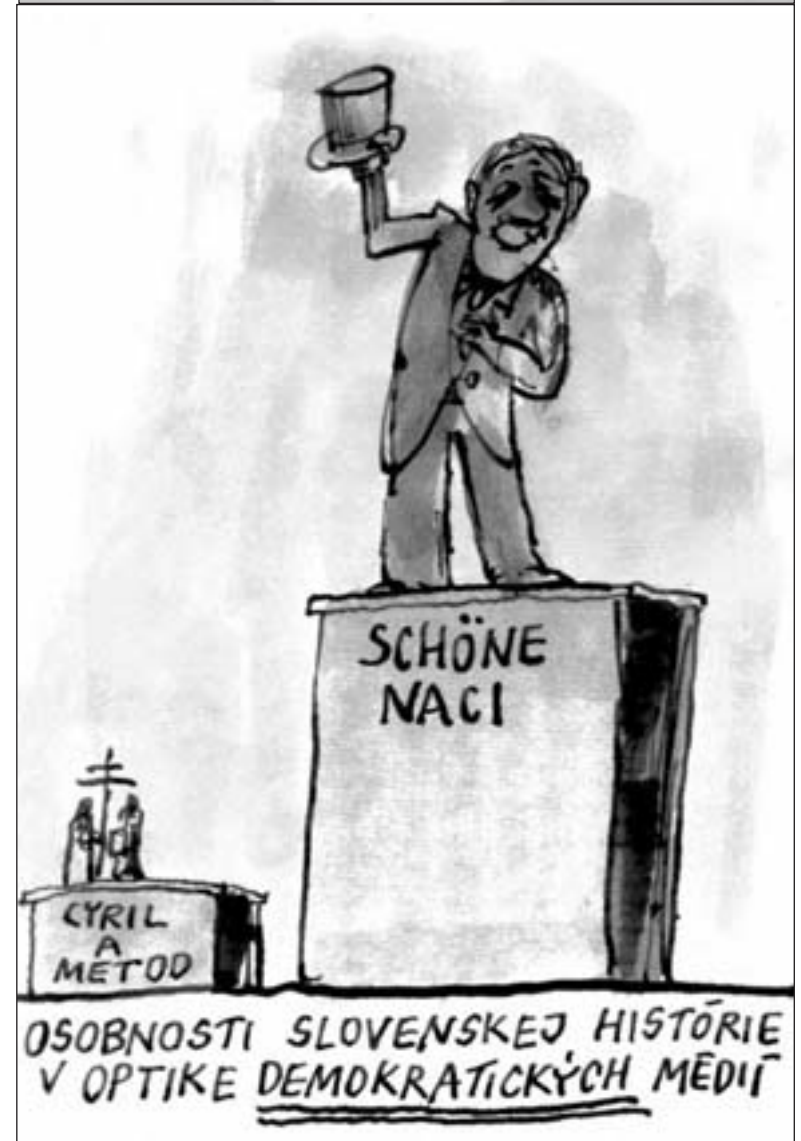
Mojím cieľom nebolo nechať splynúť ríšu ducha s ríšou cisárovou, ale potvrdiť relatívny dualizmus týchto sfér a zároveň spochybníť monistický demokratizmus spolu so zvecnením človeka a degradovaním osoby na plochú, jednorozmernú bytosť. Kresťanstvo sa musí pri téme vertikálno-personalistického modelu politickej reality chrániť akýchkoľvek skrytých mocenských túžob „dať svet konečne do poriadku“. Na druhej strane však máme povinnosť hľadať taký pozitívny a pravdivý model politiky, ktorý bude mať k človeku substanciálnejšiu úctu než prekonané modely z končiacej éry apoteózy liberálnej humanistickej demokracie. Prvým krokom k tomu je praktický, nie teoretický personalizmus: „Nemožno byť morálnym človekom a dobrým kresťanom v individuálnom, osobnom živote a byť krutým vykorisťovateľom a amorálnym človekom v sociálnom živote ako predstaviteľ moci, majiteľ podnikov, hlava rodiny a i.“

Vertikálno-personalistický koncept nie je experimentom v tom zmysle, ako je ním za ostatných dvesto rokov života západnej spoločnosti neustále aplikovanie demokracie na tých istých mylných princípoch – na absolutizácii ľudského živlu a na imanentnej, výlučnej vláde človeka – sprevádzaných vznikom totalitných režimov. Tento model chce byť alternatívou pre tých, ktorí už vo svojom hľadaní narazili na limity a úskalia monistickej demokracie a volajú po demokracii personalistickej. Po demokracii, ktorá prizná prirodzeným mravným hodnotám garantujúcu silu a prednosť pred absolutizovanou ľudskou svojvôľou, akokoľvek nevinne zabalenou do právneho a politického pozitivizmu. Nevieť presne, akým spôsobom dosiahne súčasný systém bod implózie. Myslím, že tendencia je rovnaká ako v minulosti: bude to rozpadom humanity, po ktorom bude nasledovať – a ktorý znásobí – spoločenský rozvrat a nástup diktatúry. A viem tiež jedno: „demokracia musí byť preduchovnená, potrebuje byť zviazaná s duchovnými hodnotami a cieľmi“. Aby to bolo možné dosiahnuť, treba ju bezpodmienečne skombinovať s princípmi aristokracie a monarchie.

PETER GREČO

Zo skicára Andreja Mišanka

Dňa 25. mája 2019 sa konala pred Kostolom Svätého Kríža v Devíne spomienková slávnosť Deň slovanskej písomnosti a kultúry, ktorú pripravilo Ruské centrum vedy a kultúry v spolupráci s DEDIČSTVOM OTCOV, o. z. Usporiadatelia si uctili sv. vierozvestcov Cyrila a Metoda, ktorých vďaka hlaholike možno považovať za zakladateľov slovanskej písomnosti a kultúry.

Po hlahole zvonov a hymne Ruskej federácie Inna Kuznečova, riaditeľka Ruského centra vedy a kultúry v Bratislave a Daniela Suchá, podpredsedníčka DEDIČSTVA OTCOV, o. z. predniesli svoj príhovor. Slávnostnú atmosféru umocnil hrou na fujaru Štefan Suchý. Po husľovom intermezzo Kataríny Jablokovej a hymnickej piesni Kto za pravdu horí účastníci položili k pamätníku sv. Cyrila a Metoda vence. Slávnosť bola ukončená typickým pohostením našich starých otcov a materi- chle- bom a soľou.

DANIELA SUCHÁ

V dňoch 24.-25. mája v Rusku prebiehajú rozsiahle oslavy pod názvom Dni slovanskej písomnosti a kultúry. Tento celonárodný sviatok sa spája s menami svätých bratov Cyrila (Konštantína) a Metoda.

Bez písomníctva si dnes nedokážeme predstaviť ľudskú spoločnosť. Zapísaná myšlienka je duchovné dedičstvo nielen súčasníkov, ale aj ďalších generácií. Písmená, písmo – to je skutočný stroj času: pomocou nich sa môžeme vrátiť tisíc rokov dozadu alebo nahliadnuť do ďalekej budúcnosti. Možnosti písma nie sú obmedzené ani časom, ani vzdialenosťou.

Dlhá a kľukatá je cesta vývinu ľudského písma. V dávnej minulosti Slovania nemali písmeň, čítali a veš-

tili pomocou čít a rezov – primitívnym písmom v podobe kresieb a vrubov v dreve. Neskôr boli pokusy prejsť na grécku alebo latinskú abecedu, ale tieto abecedy nedokázali vyjadriť množstvo jedinečných zvukov slovanskej reči. Takto to bolo až do čias Cyrila a Metoda.

V 9. storočí v Byzancii, v meste Solún (terajšie Thessaloniki v Grécku), žili dvaja bratia – Konštantín a Metod. O činnosti šíriteľov osvetly, o okolnostiach vzniku slovanskej knižnosti rozpráva prastaré dielo Život Cyrila, vytvorené človekom,

do čias Petra Veľkého. V trochu zmenenej podobe ju dodnes používajú Rusi, Bielorusi, Ukrajinci, Srbi, Bulhari, Macedónci a iné národy.

Podstatnú časť duchovného, vedeckého, literárneho a filozofického dedičstva svätých Cyrila a Metoda tvoria preklady. Písomné historické zdroje podávajú svedectvo o tom, že prekladateľská práca Konštantína Filozofa sa začala Evanjeliom podľa Jána. Prvými slovami narčnutými slovanskými písmenami boli začiatkové slová Veľkonočného Evanjelia, preložené z cirkevného

Na osobité zásluhy svätého Cyrila a Metoda poukazuje akademik Dmitrij Sergejevič Lichačov: „Pohľad na ruskú históriu ako na súčasť svetovej a pocit zodpovednosti za celý svet sa stal príznačným pre všetky východoslovanské literatúry a sčasti bol zdedený po spoločnej literatúre Starej Rusi od slovanských šíriteľov osvetly – Cyrila a Metoda. Práve im patrí myšlienka o jednote ľudstva a zodpovednosti každej krajiny, každého národa vo všeľudskom usporiadaní a osvete, o službe každej krajiny ľudstvu.“

- Svätého Cyrila a Metoda - označujú určité slová, ktoré keď si prečítame, tak pochopíme posolstvo Slovanom. Azbukivedi. Glagol dobro jest...

...Я знаю буквы. Письмо – это достояние. Трудитесь усердно, земляне. Как подобает разумным людям – постигайте мироздание! Несите слово убежденно, знание – дар Божий! Дерзайте, вникайте, чтобы сущего свет постичь!

...Poznám písmená. Písmo – to je dedičstvo. Pracujte pilne, obyvateľa Zeme. Tak ako sa patrí rozumným ľuďom – učte sa chápať univerzum! Neste slovo s presvedčením, poznanie – je Boží dar! Snažte sa, vnikajte, aby ste postihli svetlo pravdy!

Hovorí sa, že keď si prečítate jedinečnú ruskú abecedu, už to z vás urobí kultúrneho človeka – taká je metapoetická sila našich koreňov!

Podivuhodná vec – azbuka. Obsahuje iba 33 písmen, ale z týchto písmen pozostáva veľké množstvo knižných príbehov. Vďaka svätému Cyrilovi a Metodovi za ten veľkolepý nástroj, ktorý nám umožňuje vyjadrovať sa tak výstižne, tak presne a tak pekne.

Pri štúdiu rozličných vied v rodnom jazyku, zneme to, čo zasiali prastarí šíriteľa osvetly na Rusi, ktorí postihovali písomnosť od prvoučiteľov slovanských národov – svätého Cyrila a Metoda.

INNA KUZNEČOVA

Na počiatku bolo Slovo

ktorý dobre týchto bratov poznal. Necháme podrobnosti a výklad tohto diela na historických bádateľov, avšak treba zdôrazniť, že Konštantín Filozof so svojim bratom Metodom stáli pri zrode slovanskej písomnosti, a že práve im môžu byť slovanské národy vďačné za kresťanskú osvetu.

Rukopisy z 10. a 11. storočia boli napísané dvomi rôznymi abecedami. Jedny sú napísané cyrilikou, druhé hlaholikou. Práve cyrilika sa stala základom ruskej abecedy. V cyrilike majú písmená jednoduchšiu a nám jasnejšiu formu. Mimochodom, samotné slovo azbuka (abeceda) pochádza z názvu prvých dvoch písmen cyriliky: Az a Buki. Cyrilika existovala prakticky bez zmien až

gréckeho textu: Iskoni bie Slovo – Na začiatku bolo Slovo. Prostredníctvom cirkevnoslovanskeho prekladu tohto Evanjelia a ďalších textov, ktoré napísali sv. Cyril a Metod, sa do slovanskej filológie a filozofie dostala značná časť najdôležitejších termínov a pojmov.

Knihy, ktoré svätý Cyril a Metod preložili, zostavili či napísali, sú pevným základom, na ktorom potom, v priebehu dlhých stáročí rástla veľkolepá budova slovanskej kultúry.

Všetky písmená ruskej abecedy, v súlade so vzácnym úmyslom jej tvorcov

Ordinariát Ozbroyených síl a Ozbroyených zborov Slovenskej republiky v spolupráci s Vojenským ordinariátom Maďarskej republiky

Vás srdečne pozývajú

na púť k svätým Cyrilovi a Metodovi v Blatnohrade 22. júna 2019

Program:

- 10.00 hod. Stretnutie pred slovenským pomníkom sv. Cyrila a Metoda
- 10.30 hod. Slávnostný program spomienky
- 12.00 hod. Svätá omša na základoch baziliky sv. Hadriána
- 13.00 hod. Spoločné posedenie pri vojenskom guláši
- 15.00 hod. Ukončenie programu

Tešíme sa na spoločné vzdanie úcty a vďačnosti našim Vierozvestcom na tomto vzácnom mieste ich prítomnosti

DEDIČSTVO OTCOV OZ

Ruské centrum vedy a kultúry v Bratislave a Miestny odbor Matice slovenskej Jarovce

Vás srdečne pozývajú dňa 19. júna o 17.00 hod.

na uctenie pamiatky cára Petra Veľkého pri príležitosti 347. výročia jeho narodenia a 321. výročia jeho návštevy Bratislavy

k budove Slovenského národného múzea, Vajanského nábr. 2

Program:

- otvorenie podujatia,
- báseň o Petrovi Veľkom v ruskom jazyku,
- cár Peter Veľký – slávnostný príhovor,
- Peter Veľký a Bratislava – historický pohľad, príhovor,
- slávnostné polozenie kvetov k pamätnej tabuli Petra Veľkého

(Pokračovanie zo 4. strany)

Po prvé nie, veď aj Abrahám prosil Boha za Sodomy a Gomoru až po desať spravodlivých. Ale uzatvára, že mal bázeň voči Bohu. Trúfalosť nie je zlá, ak cíti človek bázeň. Nazdávam sa, že aj veda ako prejav umocňovania človeka by mala mať bázeň voči Bohu. Veda bez bázně nie je dobrá. Nemá zmysel pre ontologické. S tým súvisí dráma dobra. Mladšia generácia, jej časť, sa môže stotožniť s takto chápanou vedou bez bázně voči Bohu. Respektíve s rétorikou, ktorá je s tým spojená a rozpoznateľná ako moc pokroku. Moc poznatku. S predstavou, že veda je morálne neutrálna. A tak sa z vedomia tejto generácie vytratia morálne argumenty a spôsobilosť morálne argumentovať. Introspekcia nefunguje dobre. Nie je známy posledný princíp. Chápanie pokroku naplnia Berďajevom (1995) popísané procesy, kedy sa pokrok ako vízia lepšieho života vníma ako protipól prítomnosti. Tá stráca na hodnote a je priam ničená. A v nej aj ľudia, ktorí tam žijú svoju prítomnosť.

Desivé udalosti za totality v Rusku, zachytené aj literatúrou, ale aj v Strednej Európe, sú ukázkou, čo sa stane, keď sa prepadne takému pozemskému mesianizmu. Berďajev pripomína robotnícku triedu, ktorá sa videla ako spasiteľ ľudstva.

DRÁMA DOBRA

Vzťah medzi generáciami ovplyvňuje, ale môže rozdeľovať predstava o tom, čo sa chápe ako dobrý život. Výmena generácií môže prinášať skúsenosti, ktoré sa zdajú nekompatibilné. Staršia generácia má nezriedka skúsenosť, že dobro je spojené s drámou. Majú vo vedomí vlastné zápasy o zvládnutie krízových situácií. Nastupujúca generácia očakáva život, v ktorom bude dobro prirodzenou podmienkou života. Môže sa pýtať, prečo je dobro spojené s drámou?

Poľský filozof J. Tischner (2006) v knihe Filozofia drámy píše, že je to preto, že jedno dobro sa postaví proti inému dobru. Možné dobro vedy proti možnému dobru kresťanského náboženstva, ako to bolo v minulom režime. Alebo dobro spravodlivosti voči dobru veľkorysosti. Dobro slobody proti dobru zodpovednosti. Dobro práce oproti dobru nárokov ktoré má rodina. S tým môže mať staršia generácia skúsenosti neraz dramatickej povahy. Mladší to tak nevidia. Tu môže medzigeneračne pôsobiť kladne staršia generácia. Ale môže aj pôsobiť opačne, ak nie je dost veľkorysá, nevidí veci s nadhľadom a enormne zdôrazňuje nejakú prísnosť a navodzuje neporozumenie. Starší dospelí môžu však vnímať svet v mierach nárokov ľudskej osoby. Mladší vek zase iba cez zážitok, ...Alebo dobro reklamy ako informácie sa postaví konkurujúco k dobru ako možnosti posúdiť veci. Môže povzbudzovať také potreby, ktoré nie sú v záujme človeka. Nakoniec spotrebiteľ kúpi, čo nepotrebuje.

Môžeme povedať, že sa metóda povýši nad problém. Dôsledkom je popretie nejakej skutočnosti. Napríklad poprie sa potreba po religiozite. Poprie sa vzťah kresťanstva ku kultúre. Súčasťou tohto procesu je vnútorná reč človeka, ktorá podľa hne vonkajšej reči reklamy, ideológie, poznatku, s ktorými sa nekriticky stotožní. Zvlášť sú kritizované podvedome pôsobiace účinky reklamy.

Nerozlišujú sa znaky osoby. Význam nesmrteľnej duše.

Konstrukt sveta, v ktorom nie sú rozpoznávané znaky osoby ako uvádza Bartnik (2000) nazdávam sa, že mení pozíciu ľudského subjektu vo vývoji. Stáva sa iba vecou, konštruovanou sociálne, sociotechnikami. Takto sa povyšuje metóda nad problém. Problémom je jednota dohier.

Jednota dohier sa dá uskutočniť v podobe Božieho ľudu. V tradícii slovenského kňazstva je udržiavanie tohto Božieho ľudu. Povedané starou rečou Biblie, kráľ Dávid sa prevínil, keď chcel spočítať svoj ľud a z Božieho ľudu urobiť iba ľud kráľov. Pokušenie „matematicky“ vypočítať človeka ostáva. Nazval by som to Dávidov symptóm. Je to povyšovanie metódy nad problém. Popieranie skutočnosti.

V čase, keď som písal príspevok k dejinám psychológie na Slovensku,

aj jej introspektívnu, intuitívnu stránku, ako rovnocennú súčasť poznávania. Skúma sa iba nositeľ činnosti, ale čo činnosť je, sa neskúma.

Ale sú tu aj opačné trendy. Napríklad systematické bádanie v oblasti spirituality na SAV, pod vedením M. Stríženca, alebo publikácia J. Gráca Psychológia mravnosti. Vzťahy konania k bytiu sú dôležité. Ignorovaním bytia sa budú opakovať znova celospoločenské rozpady.

ANALÝZA KONANIA

M. BLONDELA

AKO PRÍSPEVOK

K CELISTVÉMU

CHÁPANIU ČLOVEKA.

Významnú analýzu konania, činnosti, urobil M. Blondel na prelome XIX. a XX. storočia (2008). Dôležité sú interpretácie Š. Polakoviča (1943) a K. Řihu (1993). Blondel v konaní rozlišuje vôľu človekom chcenú a vôľu chcujúcu,

Výmena generácií ako dráma dobra

bola požiadavka od oponenta, aby som vyjadril prognózy vývoja. Pracovnú psychológiu som neprednášal. Opýtal som sa mladšej kolegyne ktorá s predmetom začínala, a povedala, že nevie. Za krátky čas prišiel iný mladší kolega aj hudobník, a povedala mu: mám pre teba job, tam a tam je lokál, majiteľ má záujem, aby si otypoval ľudí a navrhol pre nich hudbu ako pozadie, aby dlhšie zostali. V zmysle zisku.

To je príklad fragmentizovania človeka a vedy, kedy človek je tvorený ako konštrukt sociotechniky. Metóda sa povýši nad problém. Jedno dobro sa postaví voči inému dobru. Dobro uspokojit' sociálne potreby proti dobru svedomia. K poznatkom sa nevyvíja aplikačná teória, kontrolujúca ich použitie. To súvisí tiež so štiepením vo vede na špecializácie, bez ohľadu na celistvosť človeka. Nazdávam sa, že súčasťou toho je, že sa metóda povýši nad problém. Kumuluje moc. Horizont ontologického chápania toho, čo by malo byť a čo je sa nedosiahne. Správanie sa stáva iba funkciou vonkajšieho sveta, a to iba zdôraznením prítomného momentu s ilúziou nekonečných možností. Preisner (1992) uvádza, že sa dosníval sen o nekonečnom rozvoji, že nekonečný trend vývoja a jeho možnosti je ilúziou. Za týmto trendom sa skrýva horizont ničoty. Pod týmto diktátom nekonečného rozvoja sa gnozeologické vedy stále viacej špecializujú, štiepia, nesmerujú do hĺbky. Strácajú kontakt s ontologickým. Poznávajú, že to budú paradoxne prírodné vedy, ktoré ten kontakt opäť nájdu, a nie spoločenské vedy.

Na Slovensku sa toto potvrdzuje, osobitne si môžeme pripomenúť fyzika prof. Krempaškého. Myslím, že spoločenské vedy sa bránia prehodnotiť tak dôležitý činiteľ, akým je ľudské konanie, činnosť a okrem jej exaktnosti znova objaviť

ktorá chce stále viac účasti na bytí, čím vo svojich vývinových vlnách pôsobí tak, že človek by mal opustiť objekty, ktoré dosiahol cez svoju vôľu chcenú. Vôľa človekom chcená sa celkom prirodzene môže prejaviť iba cez objekty, môžu byť aj nevyhnutné v konkrétnom kontexte, vývinovej etape človeka, ale ony nestačia naplniť vôľu chcujúcu. Vôľa chcujúca povzbudzuje človeka k novej vývinovej vlne, k plnšej účasti na bytí. Rozpoznanie toho sa interpretuje ako „norma bytia“.

Polakovič píše, že človek musí neustále vychádzať zo seba, pretože si sám nie je dostačujúci. Rozpoznávanie „normy bytia“ je spojené s introspekciou ako potencialitou psychospirituálnej autoregulácie človeka. Ako súčasť integrity človeka. Toto nie je na ľubovôli človeka. Je to uložené človeku ako rozpoznávanie, že je možné viac, aj hodnoty, ako mal prípadný objekt. Odmietnutie a uzatváranie sa do uzavretých objektov v interpretácii Blondela Tarnowským (2000) nazýva ako metafyzické zlyhanie. V interpretácii Blondela, Řiha (1993) uvádza, že v negatívnom rozhodnutí – kedy sa človek obmedzí iba na manipulovateľné objekty – ním chcené – ony sa postaví ako zábrana pre rozvoj konania, čoho dôsledkom, nazdávam sa, je problém s integritou. Reflexivite je dostupná iba vôľa chcená, a na chcujúcu vôľu poukazuje iba to, že dosiahnutý objekt nevyjadruje vôľu chcujúcu. Skutočné zavŕšenie činu je vo vyrovaní vôli chceney a chcujúcej, čo predpokladá otvoriť sa „iba Jednému dôležitému“.

Uvedené je blízko slovám z Evanjelia, kto stratí svoj život, nájde ho, kto si ho chce zachovať, stratí ho. Rozpoznanie toho, ktoré objekty už splnili svoju úlohu zdôrazňuje aj Lukasová (1997) v logoteórii, aby nebránili rozvoju zmyslu života u človeka. Môže to byť náročný proces.

Problematika je rozpoznateľná v interdisciplinárnom prostredí. Na jej význam pre psychológiu poukázal Hvozdič (2003, 2015). Odmietnutie normy bytia sa prejavuje hnevom, že získané objekty už neodpovedajú zmyslom. Čo môže viesť k nihilizmu, cynizmu. Až k odmietnutiu života, čoho príkladom sú zdanlivo nemotivované činy. Napríklad nasmerovanie lietadla do kopca aj s cestujúcimi druhým pilotom. A ďalšie zdanlivo nemotivované činy zla. Aj toto môže byť prejavom drámy dobra, narušenej medzigeneračnej výmeny významov a zmyslu v dôsledku dezintegrácie osobnosti.

Talijský filozof a politik, Buttiglione (1994) nazval XX. storočie storočím podozrievania. Za majstrov podozrievania považuje K. Marxa, Z. Freuda, F. Nitzscheho. Ich človek bol abstraktný človek ako výsledok procesu v teórii, ktorej bol obetovaný, redukovaný a bol iba jej

zmysluplnosťou? Úspešné starnutie R. B. Castro (H. R. Moody, 2005) je sprevádzané vedomím totality zmyslu života ako celku. V tomto retrospektívnom pohľade aj staršie skúsenosti, ktoré boli ťažké, sú vnímané ako kladné, ako prejav sily, že sa niečo vydržalo. Len takto sa aj starnutie stáva zvládajúcim mechanizmom v zát'aži u seniorov. Aké má výhľadky kohortová skúsenosť mladších v súčasnosti? R. De Mattei (2009) píše, že pokračuje pokus o nový poriadok, ktorý je založený na konsenze medzi komunizmom a technokratickým neokapitalizmom. Ide o spoločnosť nie len hedonizmu, ale aj totalitarizmu. Nevyžaduje sa, aby sme bezhranične verili v niečo, čo nikto neoveroval? Napríklad rodový ideológiu? Multikulturalizmus? A to tak exaktne ako aj ontologický? Oni vstupujú medzi voliča a voleného ako tlak cez „expertné“ skupiny. Aké poňatie vedy je za týmito expertnými skupinami? Znova je tu v popredí moc z poznania a odmietnutie ontologickej stránky toho čo je a čo by malo byť v poznávaní aj v ontologickom význame. Súčasný totalitarizmus, uvádza R. de Mattei (2009) sa uskutočňuje v troch krokoch. Prvým je popretie pravdy objektívnej a negácia existencie práva, čoho dôsledkom je zrovnocenenie dobra a zla. Druhým krokom je inštitucionalizácia morálnych deviácií. Čo spôsobuje stratu zhody so cnosťami. Nakoniec tretím krokom je uvedenie verejného ostracyzmu a trestanie dobra. Píše, že žijeme čas antidekalógu, je dovolené všetko, čo obchádza prirodzené a kresťanský poriadok. V diktatúre relativizmu môže byť vytvorený scenár, ktorý spochybni minulosť človeka. Prognózujem tvrdú relativizáciu dobrých životných výsledkov mnohých súčasníkov, ale aj historických osobností. Ako sme to videli pri Štúrovi a Vajanskom. Dejiny opakujú aj s chybami.

ČAS DRÁMY AKO VZŤAH

V chápaní času poľský filozof Tischner (2006) rozlišuje čas objektívny, prírodný. Čas živých entít ako čas od narodenia po smrť. A čas dramatický, ktorý je vyjadrený dramatickými udalosťami na scéne sveta, kde aktérmi je stav bytia a stretnutie s ním. Veľa závisí od vnútorného dialógu človeka. Čas takého stretnutia uvádza Tischner (2006) nie je udalosť nemenná. Je to čas toho, čo sa deje s bytím iného. Je to čas stretnutia s týmto bytím. Pýtajúceho sa a odpovedajúceho. Nie je to čas neutrálny. Čas dramatický je čas medzi nami. Nedá sa z neho uniknúť. Nie je to iba dialóg, ale intencionálnosť. To znamená píše Tischner (2006) ide o účasť na hierarchii v chápaní čo bude podmetom.

Problém má aj subtilnejšie podoby, čo už súvisí s jeho prenikaním do vedomia spoločnosti. Všimnime si jedného postrehu psychologičky, ktorá pracuje s onkologickými pacientmi. Niekedy sa stáva, hovorí psychologička a to ma trápi, že sa nerešpektuje čas smrti, predĺži sa život umierajúcej o deň. Niekedy akoby sa niekto chcel vyhnúť tým, pre neho nepríjemným procedúram, ktoré sú so smrťou pacienta spojené. Aby to padlo na kolegu v budúcej službe. Metóda sa povyšuje nad problém. Problémom je umieranie. Metóda, ktorá je v súlade s problémom je doprevádzanie. Paliatívna starostlivosť. Pozorovanie psychologičky toho, čo nie je a čo by malo

byť, smeruje k ešte hlbšiemu ontologickému chápaniu problému. Psychologička pri hlbšom skúmaní problému si uvedomuje, že niekedy príčinou môže byť stotožnenie sa s takou predstavou o živote, ktorá vylučuje smrť, tabuizuje ju. Teda popiera skutočnosť, čo je dôsledkom povýšenie metódy nad problém, pretože nerozlišuje časnosť a večnosť. Aj psychológia zmyslu života, ktorú koncipoval V. E. Frankl (1997) má záver, že smrť nie je rubom životného významu. Smrť prináleží k životu a dáva mu zmysel. Smrť vedomie konečnosti má súvis so zodpovednosťou, uvažuje Frankl. Človek nie je determinovaný, má vždy možnosť výberu, v každom momente života, kým bude. V interpretácii Tischnera uvádza J. Matyáš (2002), že byť bytosťou drámy, znamená veriť pravdivo či nepravdivo, že záchrana alebo záhuba sú v rukách aj človeka. Nemusi vedieť, v čom to je v danom momente, ale má povedomie, že o čosi také ide. A že tento stav je inej povahy ako všetky satisfakcie spojené s pragmatikou života, jej vládou. Že tie ho nemôžu nahradiť. Môže sa stať, že senior uviazne v tejto satisfakcii, poplatnej lokálnym významom, potom môže on byť zdrojom drámy dobra. Nanucovať mladšej generácii neživotný konštrukt, poplatný prekonanému nazeraniu, pretože sa nerozpoznala nedokonalosť bytia na pozadí absolútne Iného a Nekonečného bytia. Popritom záujem o religiozitu je zvýšený v staršom veku. Otvoriť sa tomu nedostatku ontologického myslenia v stretnutí s Absolútne Iným by malo byť špecifikom staršieho veku. Bytie by malo byť slobodné, jasné, čistý akt existovania alebo nekonečnosti. Miera toho, čo naozaj je, sa objavuje v stretnutí. Vďaka tomuto stretnutiu sa odkrýva, že pravdivé bytie nie je prítomné. (Tischner, 2006).

Psychologička pokračuje v príbehu, svojej skúsenosti s onkologickými pacientmi. Sú aj pekné chvíle. Ošetrojúci sa na takého pacienta usmeje, chyti ho za ruku. Nehovorí. Taký symbol života. Symboly hovoria veľmi veľa, pokračuje. Smrť neprevážila povahu vnútorného dialógu k predstave o márnosti dobra, ale naopak, povedané s Tischnerom, zachoval sa zmysel pre rozhovor s dobrom napriek ťažkej chvíli. A toto je aj o zmysle života. Tischner (2006) využíva metódu metafory, píše, že myslenie má byť z vnútra metafory, ale metafora smeruje k otázke kto som, koho a čo poslúcham? Mysliac ontologicky, píše, znamená uvedomiť si to čo nie je a čo by malo byť. Nie v zmysle kontroly nad hmotným. Kto chce iba to, nevylicil sa ešte z imperiálneho egoizmu. Naša doba je ho plná.

Ontologicky myslieť o tom, čo nie je a čo by malo byť, znamená otvoriť sa, a to nielen metafyzicky absolútne Inému, ale aj cez rozhovor udržať sa s dobrom v dramatickom čase.

Udržať hierarchiu podmetu.

(Pokračovanie v budúcom čísle)

Pre mnohých slovenských katolíkov bude milým prekvapením, že už 110 rokov pôsobí v Spojených štátoch severoamerických ženská rehoľa, ktorej úradné meno je: The Congregation of the Sisters of Saints Cyril and Methodius-Kongregácia sestier sv. Cyrila a Metoda. Príslušníčky tejto rehole sú medzi našimi krajanmi v Amerike známe ako "cyrilky." Svojou obdivuhodnou a zásluhou činnosťou sa natrvalo zapísali nielen do vďačných srdc slovenských vystaňovalcov, ale aj do srdca národa pod Tatrami. A popri tom rehoľa má ešte aj ďalšiu prednosť, ktorá si zasluhuje pozornosť. Je to jediná slovenská rehoľa vôbec: v tom zmysle, že bola založená slovenskými kňazmi v Amerike, pre Božiu slávu a pre špecifické potreby slovenských katolíckych vystaňovalcov v Amerike. Známý slovenský historik František Hrušovský v knihe Slovenské rehole v Amerike (Cleveland, OH, 1955) o nej napísal: "Keby sme mali hovoriť obrazne, mohli by sme povedať, že rehoľa sestier sv. Cyrila a Metoda je jediný slovenský kvet vo veľkej kytici katolíckych reholí."

Kongregácia je živým svedectvom úcty, ktorú Slováci prechovávali voči sv. solúnskym bratom, ktorí nám pred 1150 rokmi priniesli radostnú zvesť Evanjelia. Toto cenné dedičstvo otcov si naši chudobní vystaňovalci odnášali aj do cudzieho nehostinného sveta, kde im bolo posilou, útechou a nádejou.

Prostredie, v ktorom sa naši rodáci ocitli v Amerike, sa radikálne líšilo od prostredia, v ktorom vyrastali na Slovensku a to nielen po stránke hospodárskej a spoločenskej, ale aj po stránke náboženskej. V Amerike bola a dosiaľ je úplná odluka Cirkvi od štátu. Americká ústava zaručuje síce každému náboženskú slobodu, ale nijako nepodporuje náboženskú činnosť. Katolíci si musia postaviť a udržiavať kostoly a školy, kňazov i učiteľov z vlastných prostriedkov. V takýchto prípadoch sa vernosť voči Cirkvi a národu preukazuje skutkami a nie slovami, obetou a nie prázdny gestom. Oddanosť viere a dedičstvu otcov sú takto vystavené náročnej zaťažkávacej skúške. A s potešením treba povedať, že naši rodáci v Amerike v tejto skúške obstáli.

Slovenskí prisaňovalci, ktorí začali masovo prichádzať do Ameriky v poslednom desaťročí 19. storočia, ak chceli prežiť, museli sa prispôsobiť podmienkam života v krajine, do ktorej prišli. Chladná cudzina ich naučila cenit si svoju národnú identitu a svoju kresťanskú vieru. Postupne sa začali organizovať v národných a náboženských spolkoch. V roku 1890 vzniká Prvá slovenská katolícka jednota a Slovenský národný spolok. V nasledujúcich rokoch sa tento počet rozširuje. Bola založená Živena (1891), gréckokatolícke Sojedinenie (1892), Slovenská evanjelická jednota (1893), atď. Zakladajú sa aj slovenské fary. V roku 1893 bolo v Spojených štátoch amerických 30 gréckokatolíckych a 16 rímskokatolíckych slovenských kos-

110 rokov od založenia Slovensko-americkéj rehole sestier sv. Cyrila a Metoda (The Congregation of the Sisters of Saints Cyril and Methodius)

tolov. So vznikom slovenských farností súvisí však aj školská výchova mládeže.

V Amerike boli síce štátne školy, ale výchova v nich sa niesla v sekulárnom protikatolíckom duchu. A tak americkí biskupi na svojom cirkevnom sneme (Plenary Council) v Baltimore v roku 1866 vyzvali veriacich a ich kňazov, aby vynaložili každé úsilie a pri každom kostole si zriadili aj školu, kde sa katolícka mládež bude vychovávať nielen v potrebných svetských vedách, ale aj v náboženstve a v dobrých mravoch. Ďalší baltimorský snem v roku 1884 sa zaoberal touto otázkou znova, uložil kňazom naliehavú potrebu a povinnosť zakladať katolícke školy (anabsolutenecessity and theobligation of pastors to establish them), a dôrazne prikázal: "Nariaďujeme, aby do dvoch rokov od vyhlásenia tohto snemu pri každom kostole bola založená aj škola."

Posielať deti do katolíckej školy sa takto šiestym cirkevným prikázáním, ktoré viazalo rodičov pod ťarchou hriechu. Pre chudobných slovenských vystaňovalcov to bola ťažko splniteľná úloha. Školy sa postaviť dali, ale učiteľov, ktorí by viedli výchovu v slovenskom a kresťanskom duchu nebolo. Kým niektoré národy si mohli povolať učiteľov z Európy, Slováci vo vtedajšom Uhorsku takých učiteľov nemali.

Keď sa slovenskí kňazi v Amerike rozhládli okolo, videli, ako riešia tento problém iné etnické skupiny. Tam sa do akcie sa zapojili predovšetkým mnohé rehole, rády a kongregácie, ktoré posielali z Európy do USA svojich členov ako učiteľov a vychovávateľov. Správnejšie by bolo povedať učiteľky a vychovávateľky, pretože to boli väčšinou obetavé rehoľné sestry. Starostlivý otec slovenských katolíkov v USA, Štefan Furdek vysoko hodnotil ich prácu a s obdivom písal: "Armáda katolíckych mníšiek vo farských školách v Amerike koná výbornejšie misie, ako všetci misionári celého sveta v pohanských krajinách."

S odvážnou myšlienkou založiť rehoľu sestričiek, ktorých prvoradým cieľom bude školská výchova slovenskej mládeže vystúpil už na začiatku 20. storočia horlivý slovenský kňaz Matúš Jankola (1872-1916). V roku 1900 uverejnil v týždenníku Jednota výzvu "Naše školy", kde rozviedol neodkladnú potrebu slovenských sestričiek-učiteľiek podľa vzoru írskych a nemeckých prisaňovalcov. Píše: "Náboženského ducha pestuje kostol,

ale národného ducha udržuje zasa škola. Pravda, národná škola... Vychovajme si teda slovenské mníšky! Tie nám zachránia vieru i národ." A svoju výzvu zakončil slovami: „Katolíckeho slovenského ducha v Amerike udržia nie časopisy, nie organizácie, nie svetskí vzdelanci, nie kňazi, ale slovenské mníšky-učiteľky. A keď nie tie, tak nik.“

Matúš Jankola svojim nadšením vedel zapáliť aj ďalších slovenských kňazov v Amerike. Spolu s nimi oslovoval mladé slovenské dievky a umiestnil ich do kláštora sestier Nepoškvrneného Srdca Panny Márie v Scrantone, Pensylvánia, kde sa pripravovali na rehoľné povolanie. V roku 1906 zložili rehoľné sľuby prvé tri slovenské sestry. K nim postupne pribúdali ďalšie a tak v roku 1909 sa štyria slovenskí kňazi už mohli obrátiť na Sv. Otca s prosbou, aby dovolil "založiť novú ženskú rehoľu pod menom Sestry sv. Cyrila a Metoda". Ďalej informovali Sv. Stolicu: "Táto rehoľa má pred sebou trojaký cieľ:

a) náboženské vzdelanie dietok nášho slovenského ľudu v Spojených štátoch Ameriky,

b) ošetrovanie chorých, slabých a vekom pokročilých v ústavoch a nemocniciach na to určených;

c) spolupráca na obrátení Slovanov oddelených od Katolíckej cirkvi."

Žiadosť podpísal Matúš Jankola a traja jeho spoločníci: Andrej Pavčo, Alexander Dianiška a Jozef Murgaš. Žiadosť osobne predložil pápežovi Pioví X. biskup diecézy Scranton a veľký priateľ Sľovákov Michael J. Hoban..

Svätá Stolica uznala opodstatnenie tejto prosby a krátko na to, dňa 26. júna 1909, Kongregácia reholí rozhodla žiadosti vyhovieť. Sv. Otec hneď oznámil toto rozhodnutie biskupovi Hobanovi a zároveň ho poveril "zariadiť všetko, čo je potrebné". Tento deň – 26. jún 1909 – sa pokladá za oficiálny dátum založenia Kongregácie.

Prvým pôsobiskom novozałożenej kongregácie bola farská škola v Bridgporte, v štáte Connecticut, kde bol farárom Matúš Jankola.

V roku 1914 rehoľa mala už 19 sestier, 16 novíciek a 17 čakateľiek-kandidátok. Sestry spravovali päť farských škôl. Rehoľných povolaní potešiteľne pribúdalo a v roku 1919 rehoľa mala 72 sestier, 27 novíciek a 4 kandidátky. Vyučovali na 12 osadných školách, v ktorých bolo okolo 3000 žiakov.

Roku 1922 sestry otvorili slovenskú dievčenskú vyššiu školu (Slovak Girls' Academy) v meste Danville,

v štáte Pensylvánia. V tomto meste si zriadili aj svoj materský dom a noviciát. S rastúcim počtom rehoľných povolaní sa rozšírila aj sieť ich pôsobenia. Viedli sirotinec a domov Sv. Army pre poručenčov v Middletowne (Pensylvánia). V školskom roku 1953-1954 pôsobili na 33 farských školách, ktoré navštevovalo 8224 žiakov.

V päťdesiatych rokoch rehoľa dosiahla svoj rozkvet a roku 1954 mala 340 sestier, 18 novíciek a 10 kandidátok. Potom nasledoval pokles. Nebolo to len dôsledkom všeobecného úpadku rehoľných povolaní, ktorý sa tak výrazne prejavil v západnom svete v posledných desaťročiach, ale ešte viac skutočnosť, že slovenská vystaňovalecká komunita sa pomaly rozplýva v americkom taviacom kotle. Prisaňovalectvo od vypuknutia prvej svetovej vojny takmer prestalo, takže dnešní "americkí Slováci" predstavujú už tretiu či štvrtú generáciu, ktorá sa narodila a vyrastala v Amerike a na Slovensku sa narodili iba ich starí rodičia či prarodičia. Nevyhnutným dôsledkom asimilácie prostredia, v ktorom naši americkí Slováci žijú je aj postupný zánik slovenských katolíckych osád, farností a škôl.

Kongregácia sestier sv. Cyrila a Metoda pôsobí však naďalej, aj keď už v zmenšom počte. Na ich portáli "Meetthesisters" možno nájsť asi 100 sestier, ktoré sa nám prihovárajú obrazom a krátkou motiváciou svojho rehoľného povolania. Ich heslom je: Thy Kingdom come – Príď kráľovstvo Tvoje! V zmysle tohto hesla zasvätili svoje životy službe Božiemu kráľovstvu. Ich špiritualita je kristocentrická a formovaná v mariánskom duchu. Povedané ich vlastnými slovami: „Naším zasvätením života, našim duchom nábožnosti a našou radosťou v službe Kráľovstva chceme byť živou prítomnosťou Krista na tomto svete. Svojimi životmi chceme vydávať svedectvo, ohlasovať a slúžiť Božiemu kráľovstvu a takto venovať naše modlitby a služby evangelizácii, výchove mládeže, starostlivosti o chorých a ekumenizmu." Tieto štyri oblasti pôsobenia (štyri "E": Evangelization, Education, Eldercare, Ecumenism) aj dnes predstavujú štyri pôvodné ciele, pre ktoré bola rehoľa založená.

Kongregácia má svoje stredisko a materský dom (SacredHeartVilla) v Danville, Pensylvánia. Neoddeliteľnou súčasťou kláštora je kostol pripojený zasvätený Božskému Srdcu, ktorému Sv. Stolica udelila titul menšej baziliky (Basilica Minor). Sestry pôsobia v šiestich východných štátoch USA.

FRANTIŠEK VNUK

KULTÚRA

Dvojtyždenník závislý od etiky
Redakcia: Sološnická 41, 841 04 Bratislava
Telefón: 0911 286 452
Vydáva Factum bonum, spol. s r. o.
Wolkrova 39, 851 01 Bratislava.
IČO: 35 734 710

Predseda redakčnej rady: Július Binder – Šéfredaktor: Teodor Križka – Cena jedného čísla je 1.60 € – Časopis vychádza každé dva týždne, s výnimkou mesiacov júl a august. Ročne vychádza 21 čísel – Stánkový predaj: Mediaprint Kapa, Pressegrasso, a. s. Objednávky prijíma Slovenská pošta na elektronickú adresu: ganisinova.renata@slposta.sk – Objednávky do zahraničia vybavuje: Slovenská pošta, a. s., Stredisko predplatného tlače, Uzbecká 4, P. O. Box 164,

820 14 Bratislava 214, e-mail: zahranična.tlac@slposta.sk – Telefonické predplatné: 02/54418102 alebo 02/54418091 – Registračné číslo: EV757/08 – Prijímame iba príspevky napísané elektronicky vo formáte word a graficky neupravené. Nevyžiadané rukopisy nevraciam. Stanovisko redakcie sa nemusí zhodovať s názorom autora – E-mail redakcie: kultura@orangemail.sk – Internetová stránka a archív časopisu: www.kultura-fb.sk – ISSN 1335-3470 (tlačené vydanie) ISSN 1336-2992 (online)

Gréckokatolícky rehoľný kňaz otec Štefan Lazor CSsR sa narodil 15. augusta 1913 v obci Šarišské Jastrabie (okres Stará Ľubovňa) v chudobnej rodine roľníka ako ôsme dieťa, ktoré pribudlo k jeho šiestim bratom a jednej sestre. Jeho otec Michal Lazor bol mužom čestného charakteru, vyznačoval sa usilovnou pracovitosťou, podnikavým duchom a všestrannou zodpovednosťou. Bol nábožným človekom a svojou mimoriadnou organizačnou schopnosťou bol hybnou pákou každej aktivity v miestnom spoločenstve veriacich. značnou mierou prispieval k obohacovaniu náplne duchovného života farnosti. Veľa rokov bol aj hlavným kurátorom. V jeho srdci bola pevne zakotvená aj hlboká úcta k Bohorodičke Panne Márii. Z jeho iniciatívy si na jej úctu postavili v dedine aj kaplnku. Bol zakladateľom aj miestnej skupiny Bratstva posvätného ruženca. Matka otca Štefana, Mária Lazorová, rodená Kačmariková, pri porodení svojho posledného dieťaťa bola postihnutá vážnym ochorením, z ktorého už nikdy nevyzdravela. Zostala pripútaná na lôžko a po štyroch rokoch bolestného utrpenia zomrela. Keď v roku 1914 vypukla prvá svetová vojna a bola vyhlásená všeobecná mobilizácia, Štefkov otec i dvaja najstarší bratia museli narukovať do armády a odísť na vojnový front. Starostlivosť o ťažko chorú matku a jej nezaopatrené deti pripadla na ešte len štrnásťročnú Štefkovu sestru. Ich okypťenú rodinu veľmi silne postihovala bieda. Navyše ešte im zahynula aj jediná kravička. Častým hosťom rodiny bol aj hlad. Boli obdobia, keď nezaopatrené deti hlad zahánjali jedením mladého jahodového, malinového a bukového listia i niektorých jedlých bylín. Príbuzní sa pokúšali pomôcť ubiedené rodine a posielali na úradné miesta žiadosti o prepustenie otca z vojny, ale ich prosby zostávali nepovšimnuté. Napokon však po čase jednu zo žiadostí úradu predsa len zohľadnili a otec sa mohol vrátiť k svojej rodine. Bolo to začiatkom apríla roku 1917 už iba niekoľko dní pred vykupiteľskou smrťou jeho dlhodobou nevyliciteľnou trýznivou chorobou trpiaceho manželky. Starostlivý otec vďaka svojej hlbokej kresťanskej viere s Božou pomocou premáhal rodinné strádania a prijímaním rôznych príležitostných prác sa ako-tak postaral o obživu svojich detí. Po čase sa oženil, aby sa mal kto starať o domácnosť a nepľoť detí. Jeho druhá manželka bola vdovou, ktorá priviedla do rodiny aj svoju dcéru. V novom manželskom zväzku sa im ešte narodil jeden syn, ktorý však predčasne zahynul v druhej svetovej vojne. Aj po prvej svetovej vojne sa chudobným ľuďom žilo veľmi ťažko, k čomu ešte prirátal aj práve nastávajúci rok s následkom pokračujúcej veľkej biedy. Bieda trikrát vyhnala na práce až do Ameriky aj hlavu Lazorovej rodiny. Starostlivý otec sa aj takto snažil vytvoriť pre svojich najbližších štedrejšie životné zázemie. Životná úroveň rodiny sa však zlepšila len veľmi málo. Silou, ktorá Lazorovcom pomáhala znášať a prekonávať všetky nepriazne životného osudu, bola ich nezlomná viera v Pána Boha. Tá bola v celej rodine veľmi pevne zakotvená a neustále narastala čo do veľkosti v hĺbke i šírke. Túto veľkú životnú silu sústavne načerpávali pri každodennej spoločnej rodinnej modlitbe celého ruženca. A v tomto pobožnom prostredí vyrastal aj Štefko Lazor a jeho srdce už od útleho veku začalo pozorne vnímať Boží hlas...

Štefan Lazor získal základné vzdelanie na cirkevnej škole vo svojom rodisku. Už od začiatku prejavoval veľký záujem po poznani všetkého o čom sa dozvedal v škole i inde. Bol vnímavým a usilovným žiakom. Okrem školských povinností často vypomáhal aj pri rodinných gazdovských prácach a tak málo-keď mu zvýšil čas na chlapčenské hry s rovesníkmi. O jeho životnej dráhe sa rozhodlo vo februári roku 1926. Vtedy otcovia redemptoristi zo stropkovského kláštora vykonávali v ich dedine sväté misie. Uprostred Božieho ľudu, každodenne zideného v kostole na počúvanie misijných kázni, nechýbal ani dvanásť a polročný Štefko. Horlivo uprene

načúval slovám kazateľov, z ktorých, ako to neskôr vyjaviť, hlboko zapôsobili na neho najmä biblické tézy o veľkosti Božej lásky a Božieho milosrdenstva k človeku. Kázne otcov redemptoristov vzbudili v ňom túžbu stať sa takým istým hlásateľom Božieho slova ako boli oni. Ešte počas trvania týchto misií sa o svojej zrodenej túžbe zveril aj otcovi a prosil ho, aby sa spýtal misionárov, ako by sa aj on mohol stať jedným z nich. Po neodbytnom prosíkaní ho na druhý deň otec zobrať na faru, kde misionárom predniesol túžbu svojho syna. Redemptoristi otcovi prisľúbili, že mladého uchádzača o rehoľnícky život a misionárske poslanie pozvú na pohovor do svojho kláštora v Stropkove. Po skončení misií a návrate do svojho domovského kláštora misionári

OTEC ŠTEFAN LAZOR CSSR

Spomienky z pohnutých čias života (1)

Zachovanie historických informácií o novodobých mučeníkoch slovenskej odnože Katolíckej cirkvi z druhej polovice 20. storočia, teda z obdobia vlády tzv. reálneho socializmu s totalitnou protináboženskou ideológiou materialistického svetonázoru, je aj pre budúce generácie kresťanov veľmi potrebné. Ich poznanie môže byť užitočné najmä pri formovaní obsahovej stránky ušľachtilej morálky života. Títo novodobí mučeníci môžu slúžiť ako príklad hlbokéj a neotrasiteľnej viery v Boha. Prejavili ju aj skutkami, keď neváhali položiť Všemohúcemu na oltár aj to najcennejšie čo vo svojom živote mali. Každý z nich bol hrdinom lásky k nášmu Pánovi. Nezastrašili ich ani tie najkrutejšie prenasledovania i väznenia, spojené často nielen s drastickým fyzickým, ale aj s psychickým ľudskú dôstojnosť najponížujúcejším mučením, neraz ukončeným až vyslobodzujúcou smrťou. Všetky kroky ich života boli ukázkovým svedectvom obdivuhodnej nepoddajnej duchovnej i telesnej sily ochraňujúcej vec Kristovej cirkvi proti jej úhlavným nepriateľom.

Prenasledovaním najviac postihnutými prívržencami katolíckej viery v Boha boli kňazi a veriaci miestnej Gréckokatolíckej cirkvi, ktorým vtedajšia vládna moc prakticky už od začiatku mája 1950 zrušila povolenie verejného účinkovania ich cirkevnej organizácie. Podľa tohto rozhodnutia štátnej administratívy gréckokatolícki veriaci a kňazi mali byť vyňatí z celosvetovej rodiny Katolíckej cirkvi, vedenej rímskym pápežom, a mali byť začlenení do Pravoslávnej cirkvi, podriadenej jej moskovskému ústrediu. Pre tých, ktorí sa nechceli podriaďovať tomuto diktátu štátu, a tých bola drvivá väčšina, nastala doba veľkého životného utrpenia. Verní gréckokatolícki kňazi museli opustiť svoje farnosti, boli pozbavení aj osobnej občianskej slobody, boli nezákonne odsúdení, väznení, internovaní a odvečení do koncentračných táborov. Ani po odpykaní nespravodlivých trestov, mnohoročného väznenia, prežitého s každodenným režimom ako pre najväčších vyvrhelov spoločnosti, nečakal ich bežný ľudský život. Dostali sa len z väčšej do menšej neslobody. Boli vykázaní do vyhnanstva. Deportovali ich do českých krajín s určením miesta pobytu a manuálnych prácovísk, kde boli pod stálou kontrolou orgánov Štátnej bezpečnosti. Mali prísny zákaz vstupu na územie Slovenska. Z tohto miesta prikázaného trvalého bydliska sa bez povolenia nesmeli vzdialiť ani do jeho blízkeho okolia. A verní gréckokatolícki veriaci pre praktizovanie svojho náboženského života nachádzali možnosť buď v prítulení sa k veriacim miestnych rímskokatolíckych farností alebo sa stali príslušníkmi tajnej, tzv. podzemnej či katakombálnej, cirkvi, okypťenej o vlastného kňaza a o ním vysluhované bohoslužobné obrady. — V druhej polovici šesťdesiatych rokov pri nastavšom čiastočnom zmiernení totalitného charakteru režimu štátu, na nátlak stále pretrvávajúceho dožadovania gréckokatolíkov o opätovné zlegalizovanie slobodného praktizovania svojho rodného vierovyznania, štátna administratíva vydaným vládnym

svoj príslub aj dodržali a Štefko Lazor už začiatkom leta dostal pozvánku na pohovor. Podľa udaného termínu dňa 15. júla 1926 ho otec priviedol do stropkovského kláštora redemptoristov. Pohovor s ním viedol sám riaditeľ juvenátu. Previerka vážnosti jeho životného rozhodnutia dopadla kladne. Nato už nasledovalo odoslanie žiadosti o prijatie do náležitého juvenátu redemptoristov nachádzajúceho sa v českých Libějovicach.

Po vyznení o kladnom vyhovení podanej žiadosti a usmernení ďalšieho postupu vo veci, mladučký Štefan už 31. júla 1926 opustil rodnú dedinu a odcesto-

val do svojho nového domova, do libějovického kláštora. Pre dialľkové cestovanie ešte neskúsenému chlapcovi otcovia redemptoristi pomohli tým, že termín jeho cesty prispôsobili tak, aby ho mohli zobrať so sebou, keď sa vypravili s veriacimi z východného Slovenska na tradičnú púť na Velehrad. Za spoločnú východiskovú železničnú stanicu mali určené Košice. Štefka Lazora poučili, aby nasadol na vlak na ich dedine najbližšej železničnej stanici Pusté Pole a odiaľ sa cez Sabinov, Prešov a Kysak dopravil do Košíc. Tam sa mal pripojiť k pútnikom, ktorých viedli už jemu známi otcovia redemptoristi. Až po železničnú stanicu Kunovice na Morave mal spoločnú cestu s pútnikmi. Jeden zo sprevádzajúcich otcov redemptoristov počas cesty poprosil

obné potešenie. Súčasťou prípravy na kňazské duchovné povolanie bolo aj osemročné gymnaziálne štúdium, ktoré začal absolvovať s výborným prospechom. Počas druhého roku štúdia ho však postihlo vážne ochorenie. Na podkolení pravej nohy sa mu objavil rozsiahly hnisavý zápal, ktorého vyliečenie miestnym lekárom nebolo úspešné. Ba naopak, v priebehu ďalšieho roka sa mu takýto zápal objavil aj na palci tej istej nohy. Až po vyše ročnom trvaní pokusov liečenia jeho choroby tamojšími lekármi sa došlo k stanoveniu diagnózy, že ide o kostnú tuberkulózu. Navyše k tomu, možno, že len zhodou náhod, práve v tom čase jeden z tamojších juvenátistov s podobným onemocnením už po krátkom pretrvávajúci choroby zomrel. To samozrejme psy-

do školy. Na odporúčanie miestneho lekára bol po Veľkej noci prepustený z juvenátu a poslaný domov. Nútené predčasné ukončenie svojej cesty za vytúženým povolaním mu spôsobilo veľký zármutok. Keď sa vrátil domov na Slovensko, obvodný lekár ho odporučil na liečenie do krajskej nemocnice v Košiciach. Tam mu amputovali palec na pravej nohe a všetky tri ložiská hnisavého zápalu mu liečili údajne röntgenovým ožarovávaním. Z košickej nemocnice ho po piatich týždňoch liečby prepustili domov s nohou v sadre. O mesiac sa im mal znovu ukázať. Po odstránení sadry a po následných vykonaných kontrolách zdravotného stavu mu lekári na košickej klinike po troch mesiacoch doliečby potvrdili jeho úspešné vyzdravenie. Aj sám to vyjaviť, že sa začal cítiť celkom zdravým.

Po neuveriteľnom vyzdravení, v ktorom nebolo možné nevidieť Boží zásah, v mysli mladého Štefana sa znovu vzbudila túžba po kňazskom povolaní. Oživil si spomienky na život v juvenáte, na spolužiakov, na profesorov gymnázia i na starostlivých rehoľných otcov v kláštore. Rozhodol sa, že svojim spolujunvenátistom napíše a zašle list, v ktorom im dá vedieť o svojom ďalšom osude. Opisal, ako ho košickí nemocniční lekári vyliečili z jeho ťažkej choroby a ako stále veľmi túži stať sa kňazom. Zavládnutá chudoba v rodine mu však nedovoľuje požiadať o znovuprijatie do juvenátu, aj keď je už zdravý. Napísal im, že mu nič neostáva ako zmieriť sa so svojou beznádejou pri zámere naplnenia svojich pôvodných životných plánov a že sa musí vybrať inou cestou života. V závere svojho listu, okrem posielania srdečného pozdravovania, všetkým juvenátistom zaželal úspešné završenie prípravy na svoje kňazské povolanie a povzbudil ich k vzdaniu vďačnosti Pánu Bohu, že sa im ušla milosť stať sa služobníkmi v Jeho vinici. List v juvenáte koloval z rúk do rúk všetkých, nevynímajúc aj otca rektora. Onedlho nato Štefan dostal z vedenia juvenátu list, v ktorom mu oznámili, že ho prijímajú späť do ich juvenátu a uistili ho, že všetky výdavky na jeho živobytie i gymnaziálne štúdium budú mu hrať v plnej výške. Zároveň mu poštou zaslali aj 500 korún na úhradu cestovného do Libějovic. Štefanove pocity šťastia a dojatia nato ľuďskou dobrotou ani nemožno reálne popísať. Jeho sen z posteľe košickej nemocnice, že sa uzdraví a bude pokračovať v príprave na svoje túžené kňazské povolanie, sa stal skutočnosťou. Pokračoval v prerušenom gymnaziálnom štúdiu. Dokončenie kvarty a absolvovanie kvinty i sexty, aj keď s dvojročným omeškaním, úspešne zvládol. Podľa zaužívaných regulí juvenátisti po ukončení šiesteho ročníka gymnázia vstupovali do noviciátu. Štefan Lazor v tom čase už bol dvadsaťročný. Na noviciátnu formáciu bol vyslaný do kláštora v Českých Budějovicach, kam odcestoval 16. júla 1934. Noviciát ukončil zložením rehoľných sľubov dňa 2. augusta 1935. Nato ho odoslali do kláštora redemptoristov v Obořišti, kde sa do konca mesiaca venoval príprave na prijímacie skúšky na pokračovanie stredoškolského štúdia na Arcibiskupskom gymnázii v Prahe-Bubenči. Tu potom absolvoval septimu i oktávu a 25. mája 1937 završil svoje gymnaziálne štúdium maturitou. Odtiaľ jeho životná cesta viedla znovu do Obořišti na Seminár redemptoristov pre filozoficko-teologické štúdium. Po ukončení štúdia bohoslovnia bol v Prešove dňa 13. júna 1942 otcom biskupom Pavlom Petrom Gojdičom OSBM vysvätený za kňaza. Pri akte ordinovania boli prítomní aj jeho otec a dvaja súrodenci. Otec Štefan Lazor CSsR ešte v ten istý deň nastúpil na svoje budúce rehoľnokňazské pôsobisko v Kláštore otcov redemptoristov v Michalovciach. Na druhý deň v tamojšom Chráme Svätého Ducha mal svoju prímichnú svätú liturgiu. Jeho dávny sen z detstva sa stal naozajstnou skutočnosťou. Šťastnejšieho človeka na svete nebolo... Nástup otca Štefana do rehoľníckeho života zapadal do obdobia začiatku školských prázdnin.

(Pokračovanie v budúcom čísle)

RUDOLF KOPIN

chicky veľmi negatívne zapôsobili na podobným ochorením postihnutého mladučkého Štefka. Pritom ešte, keď tercián Lazor práve ukončoval ďalší rok svojho gymnaziálneho štúdia, jeho pretrvávajúca choroba sa prejavila aj objavením sa tretieho hnisavého zápalového ložiska v kosti pravého ľadka. Lekári nemocnice v Českých Budějovicach si s liečením jeho choroby nevedeli dať rady. Bol prepustený z nemocnice ako nevyliciteľný.

V kvarte v polovici školského roku 1929/30 jeho zdravotný stav sa už natoľko zhoršil, že mu začal brániť aj v dochádzke

Duchovná príprava juvenátistov v ich kláštore mala na Štefka Lazora hlboký blahodarný účinok a mal z nej veľké os-